PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÎMBĂTA » WWW.SUPLIMENTULDECULTURA.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

1,5 LEI

ANUL VIII » NR. 360 » 16 – 22 iunie 2012 » Săptămînal realizat de Editura Polirom şi „Ziarul de Iaşi“ » supliment@polirom.ro

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

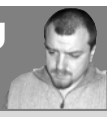

„Depolitizarea ICR-ului“

Lucian Dan Teodorovici

Fie şi fără o largă vizibilitate publică, Institutul Cultural Român e una dintre acele instituţii de care mulţi oameni au nevoie chiar fără s-o ştie.

TEO & GHEO ÎN PAGINA » 2

Afrim, spaima clasicilor

Oltiţa Cîntec

Estimez că *Visul...* lui Radu Afrim nu l-ar fi deranjat pe „marele Will”. L-ar fi considerat şansa de a auzi din gura puştilor: „Wei, da-i haios Shakespeare ăsta!”. Şi de a-l şi citi, online!

ÎN » PAGINA 3

Americanii au dat în mintea poveştilor

Dragoş Cojocaru

Descoperind că basmele de pe vremea bunicii pot aduce mai mulţi bani decît comoara lui Ali Baba, Hollywood-ul îi pune la treabă pe fraţii Grimm. O întreagă armată de zîne, prinţese în pericol, eroi şi monştri iese în ultima perioadă pe porţile „uzinei de vise”.

ÎN » PAGINILE 4-5

LANSARE: SERIA DE AUTOR „ANDREI OIŞTEANU

Lucian Boia, Paul Cernat şi Andrei Oişteanu despre funcţia terapeutică a enciclopedismului

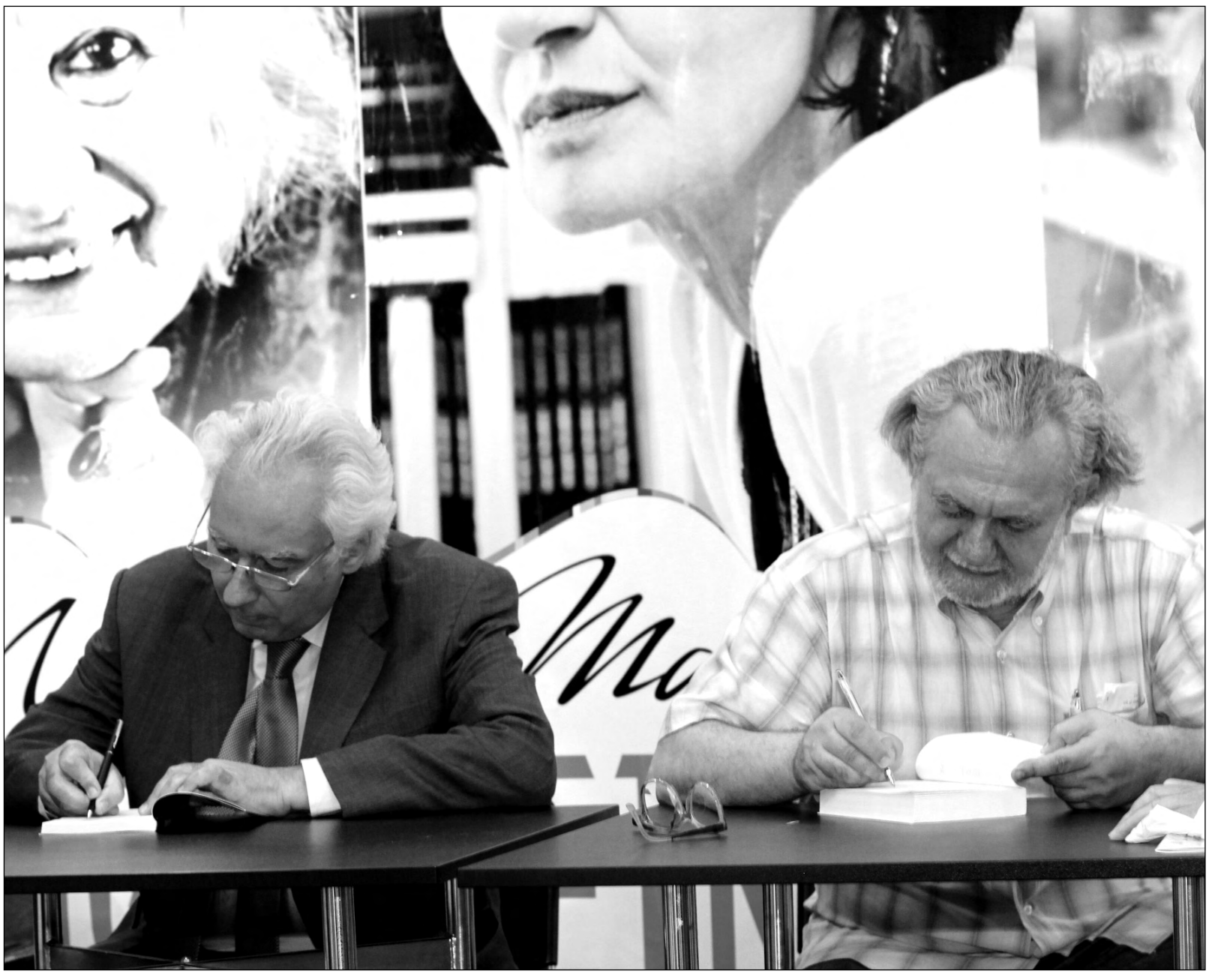

Sîmbătă, 2 iunie, Editura Polirom a lansat, în cadrul Tîrgului de Carte Bookfest, seria de autor „Andrei Oişteanu”: *Grădina de dincolo. Zoosophia. Comentarii mitologice* şi *Imaginea evreului în cultura română*. La eveniment au participat, alături de autor, Lucian Boia, Paul Cernat şi Adrian Şerban. „Suplimentul de cultură” vă oferă, integral, prezentările rostite cu ocazia acestui eveniment.

Citiţi grupajul ÎN » PAGINILE 8-10

VIITORUL ICR-ULUI

» **Lucian Dan Teodorovici: „Graba cu care a smuls Guvernul această instituţie din mîinile Preşedinţiei arată că există un interes mare. Şi suspect. Şi greu de explicat altfel decît prin faptul că ICR-ului i se pregăteşte un alt fel de viitor“.**

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

„Depolitizarea“ ICR-ului

Lucian Dan Teodorovici

Decizia de miercuri a Guvernului Ponta privind trecerea Institutului Cultural Român din subordinea Președinției în cea a Senatului nu e una cu larg impact public. Pentru românii care nu includ cultura și promovarea ei printre prioritățile personale, ICR-ul a fost redus la cîteva scandaluri stupide, provocate și promovate de diverși oameni de televiziune care, la rîndu-le, n-au nici un fel de tangență cu fenomenul. Din această imagine, mai mult decît nedreaptă, nu se pot exclude totuși nici erorile pe care le-au făcut chiar cei din conducerea instituției, opiniile lor publice, dominate de partizanat politic, neajutînd defel la o credibilizare în ochii aceluiași public larg.

În mediul cultural însă, indiferent de opinii politice, ICR-ul și-a construit o cu totul altă imagine. Programele sale de promovare a valorilor culturale și artistice în străinătate au funcționat. Acțiunile de reprezentare a culturii române au crescut calitativ de la an la an. Trebuie spus, spre exemplu, că înseamnă ceva să fii țară invitată de onoare la tîrguri de carte precum cel de la Torino (de anul ăsta) sau Paris (de anul viitor) – dar n-ar fi corect să reducem lucrurile la atît. În ultimii ani, ca să mă opresc tot la domeniul „carte“, au apărut în diverse limbi străine sute de cărți scrise de autori români, cele mai multe dintre ele cu subvenții dinspre ICR. Dar sînt la fel de multe de spus despre alte domenii artistice, de la artele vizuale la cinematografie sau muzică ș.a.m.d. Însă, întrucît nu mă simt confortabil în ceea ce poate părea propagandă, o să reduc la acest paragraf sublinierea reușitelor ICR-ului din ultimii șapte-opt ani.

Chestiunea pe „ordinea de zi“ e trecerea acestei instituții din subordinea Președinției, în cea a Senatului. Justificată de Victor Ponta astfel: „Institutul Cultural Român era o instituție mult prea politizată“. Atît. Probabil că nu înțeleg eu sensul cuvîntului „politizat“, căci altfel nu-l găsesc decisiv în luarea unei asemenea decizii. Dacă domnul prim-ministru a vrut să lase de înțeles că prin „politizat“ vrea să spună și „clientelar“, atunci cred că ar fi de datoria lui sau a celor din jurul lui să explice modul în care ICR-ul s-a comportat astfel. Dacă însă a vrut să spună doar că în această instituție se află oameni cu anumite opțiuni politice, n-ar fi nimic nou. Și, totodată, n-ar fi deloc suficient pentru a schimba din temelii lucrurile. Unde mai pui că nici corect n-ar fi.

Să lăsăm însă deoparte chiar și motivele acestei schimbări de „tutelă“ asupra ICR-ului. Pînă la urmă, s-ar putea spune că nu e nimic grav, dimpotrivă: o instituție trece în subordinea Senatului, ceea ce la o primă vedere ar părea chiar un act democratic și, mai ales, așa cum vrea să sugereze premierul, de democratizare. Nu e Parlamentul, pînă la urmă, un loc al votului, al dezbaterii, al deciziilor majoritare, spre deosebire de Președinție, unde spiritul discreționar se poate manifesta mai în largul lui? Așa se întîmplă în teorie. În practică, adică în realitatea politică românească, o asemenea afirmație nu poate stîrni mai mult decît niște zîmbete amare. Însăși graba cu care a smuls Guvernul această instituție din mîinile Președinției arată că există un interes mare. Și suspect. Și greu de explicat altfel decît prin faptul că ICR-ului i se pregătește un alt fel de viitor. Unul, mă tem, asemănător TVR-ului, scuzată-mi fie comparația. Pe un considerent de tipul: „Pînă acum i-ați slujit pe ai lor, de-acum îi veți sluji pe ai noștri“.

O mică problemă aici: neavînd politicienii noștri prea multe interese în zona culturală, n-au de unde să știe că diferențele între ICR și TVR sînt totuși mari. Dacă în cazul televiziunii publice culorile politice au impus o *reală politizare* a instituției, în cel al ICR-ului, deși am remarcat de la bun început eroarea conducerii de a se fi implicat la nivelul opiniei politice, programele culturale n-au părut alterate de aceste opțiuni personale. Problema e că mințile guvernamentale cred altceva. Și-atunci, la ce să ne așteptăm în continuare? Nu cumva, pe baza acestei păreri deja formate, viitoarei conduceri i se va cere nu doar să se manifeste politic în spațiul public, dar și să acționeze politic, prin propriile programe?

E doar o temere. Cultura română chiar are nevoie de un ICR profesionist. De vreme ce politicul dictează și-aici, iar actuala conducere pare că nu mai are multă vreme la dispoziție, să remarcăm totuși ca în zona USL-ului, poate cu precădere în cea liberală, ar fi oameni capabili să continue politicile culturale începute de actualul ICR. Și, în ciuda modului în care a debutat „depolitizarea“ Institutului, n-avem altceva a face decît să sperăm totuși în buna intenție a noilor guvernanți. Pentru că, fie și fără o largă vizibilitate publică, așa cum remarcam la început, Institutul Cultural Român e una dintre acele instituții de care mulți oameni au nevoie chiar fără s-o știe.

TEO & GHEO

ROMÂNII E DEŞTEPŢI

Cu C.F.R.-ul la vale

Radu Pavel Gheo

— Nu urcaţi pe-acolo, că uşa aia e blocată! îmi strigă însoţitorul de vagon cînd dau să pun piciorul pe treapta metalică. Luaţi-o pe la capătul celălalt.

Am retras imediat piciorul şi m-am pornit spre celălalt capăt, aşa cum îmi spusese ceferistul. Trebuie că ştia el ceva. Am ajuns la cealaltă uşă a vagonului, am urcat şi am început să-mi croiesc drum, uşor nemulţumit, printre oamenii de pe coridorul vagonului cuşetă, care aşteptau să vadă cum trenul pleacă şi gara rămîne în urmă. Am străbătut culoarul îngust pînă la capătul celălalt, unde era cuşeta mea – şi unde aş fi putut ajunge imediat dacă uşa cealaltă nu ar fi fost blocată.

După plecarea trenului o domnişoară se îndreaptă spre W.C.-ul de la capăt, dar se opreşte nehotărîtă la capătul coridorului şi aşteaptă. Şi aşteaptă. Şi aşteaptă pînă ce vine însoţitorul, care îi spune:

— Nu mai staţi, domnişoară, că nu puteţi folosi W.C.-ul. E blocat. Numai celălalt merge.

Aşa a început călătoria mea cu trenul spre Bucureşti, într-o seară de vineri, la un vagon cuşetă supraaglomerat. M-am gîndit, vag îngrijorat, că o singură toaletă o să facă faţă cu greu la cei treizeci-patruzeci de oameni de-acolo. Două încă ar fi fost acceptabil; una era deja problematic. N-am vrut să văd cum arăta dimineaţa, la sosirea în România, locul acela care la noi e de regulă puturos şi mizer la jumătate de oră după plecarea trenului.

Am văzut imediat ce se întîmplase: cîţiva jandarmi îşi depozitaseră la capătul vagonului nişte saci cu ştiu eu ce şi blocaseră atît uşa, cît şi toaleta. În ultimii ani, deşi nu merg prea des cu trenul, este a treia sau a patra oară cînd întîlnesc situaţia dramatică „jandarmi cu saci blocînd un W.C. la cuşetă”. Mă întreb dacă nu e cumva o componentă a programului de instrucţie al acestora: transportul documentelor confidenţiale în toalete de tren.

În rest, totul a fost aşa cum îmi aminteam. Pînă şi însoţitorul de vagon, mai tînăr decît mine, se comporta exact ca însoţitorii de pe vremuri: un nene sigur pe el, uşor iritabil şi cu un aer obosit, care văzuse deja multe la viaţa lui şi îşi controla vagonul la fel ca un căpitan corabia.

Singura modificare semnificativă am văzut-o în politica cearşafurilor: C.F.R. a renunţat la cearşafurile şi feţele de pernă din pînză şi a trecut la aşternuturi de unică folosinţă, dintr-un fel de vată ţesută, de grosimea hîrtiei, care nu mi-au inspirat nici o încredere de cînd le-am văzut prima oară. Probabil că e mai simplu aşa: nu se mai spală, ci se aruncă. Costă, după spusele însoţitorului, în jur de patruzeci şi ceva de lei setul. Cam mult, mi se pare. O fi exagerat omul, că era nervos.

În schimb, la întoarcere, la vagonul de dormit, am avut cearşafuri de pînză. Şi atît. Acum cîţiva ani Gevaro C.F.R. te cadorisea şi cu o sticlă de apă, un săpun mic, o periuţă şi o pastă de dinţi de unică folosinţă, plus un prosop de hîrtie. Acum nu se mai dau: se fac economii. În schimb preţul biletelor a crescut binişor: sînt datorii de plătit.

Toate astea se întîmplau pe unul din trenurile cele mai îngrijite ale C.F.R.-ului, adică pe o rută Bucureşti – oraş mare. Confortul n-a crescut, nici n-a scăzut. Trenurile merg mai încet, dar nu moare nimeni din asta. Spre norocul scriitorilor, interesaţi de unitatea din diversitatea umană, specia însoţitorilor de vagon tupeişti, ca şi cea a chelnerilor obraznici, n-a dispărut de la noi: încă mai poate servi drept studiu de personaj – măcar pentru vreo schiţă umoristică precum cele din *Urzica* prerevoluţionară. Dacă m-ar fi trezit cineva dimineaţa şi mi-ar fi spus că am luat-o la vale prin timp şi că sîntem de fapt în anii ‘90, l-aş fi crezut uşor. Şi poate chiar sîntem tot în anii ‘90. Sau am luat-o la vale într-acolo.

SUPLIMENTUL LUI JUP

Afrim, spaima clasicilor

Întîmplarea a făcut ca la cîteva zile după premiera cu *Visul unei nopţi de vară* a lui Radu Afrim, să particip la simpozionul organizat de Institutul de Filologie Română „Al. Philippide“ pe tema „I.L. Caragiale, vitalitatea operei“. Intervenţia mea, „I.L. Caragiale, reinterpretări scenice“, s-a axat pe analiza cîtorva spectacole realizate după ‘90 de regizori care au devenit coautori, evidenţiind, prin lectura regizorală, noi straturi semantice ale pieselor. Reatestîndu-le, implicit, calitatea de opere clasice ce îşi transcend contemporaneitatea.

Oltiţa Cîntec

Finalul lucrării mi l-a inspirat Radu Afrim. Care nu a montat încă un text de Caragiale, dar se pare că va urma *Năpasta* la Naționalul din București. Într-un exercițiu de ficțiune, cu un ton caragialesc, încheiam oferind schița unei versiuni postdramatice inspirată de opera lui „nenea Iancu“: Dandanache ar curta-o pe Zița, cetățeanul turmentat l-ar chestiona pe Crăcănel în privința opțiunii electorale, Efimița ar citi gazeta împreună cu Ipingescu, Chiriac ar găsi scrisoarea Zoiților și ar publica-o în „Vocea patriotului național“! Spectacolul ar fi pus în scenă obligatoriu de Radu Afrim! Deși neverbalizat, am simțit fiorii reci ai partizanilor academismului la nevinovatul meu demers ludic!

Afrim actualizează

Așa cum Silviu Purcărete, de exemplu, nu rezonează cu textele contemporane, Radu Afrim se simte foarte puțin atras de clasici. A montat *Trei surori* „adaptare (ne)firesc de liberă după Cehov“, cum scria pe afiș, *Jocul de-a vacanța (opțiune 9)* de Mihail Sebastian și acum, la Teatrul Național Iași, *Visul unei nopți de vară*, primul lui Shakespeare. Toate trei, după canonul postmodern! Toate trei, cu talent și inteligență regizorală, coerent, provocator, desigur, căci aceasta e manifestul și brandul său artistic, țintind preferențial publicul tînăr, nu neapărat ca vîrstă, mai degrabă ca mentalitate. Afrim utilizează un procedeu deja frecvent în arta spectacolului recent: actualizează. A utilizat o traducere nouă, a plombat-o cu elemente din tălmăciri mai vechi, a adus la zi vorbirea personajelor; pădurea devine clubul Forest, unde se dansează, dar se mai trage și pe nas, și, la toaletă, se face și sex; meșterii sînt emigranți care lucrează în Grecia, în construcții: Titania și Oberon își dispută partajul bunurilor, dar și custodia copilului. E lumea de azi, care, iată, începe atît de bine în rama pe care i-a previzionat-o, cu mai bine de 400 de ani în urmă, bardul de la Stratford upon Avon! De aceea opera lui e clasică, universală, pentru capacitatea aceasta extraordinară de a rămîne mereu în spiritul timpului, de a evita desuetudinea! Radu Afrim nu a umblat major în textul englezului. Hermia, Demetrius, Elena și Lisandru vorbesc ca adolescenții de-acum și nu e supărător, e veridic. Tezeu răspunde la mobil, ringtonul fiind comun cu acela al unui telefon uitat deschis de un spectator neglijent. Poțiunea lui Puck e injectabilă. (H)Elena e travesti, iar genul acesta de mască totală devine o nouă sursă de comic. Sînt multe momente muzicale live, justificate scenic de litera textului. Colarea pe scenariu a acestor inserții lirice, unele exclusiv instrumentale (flaut, clape, pian, saxofon), altele și cîntate (cu vocea divină a Cătălinei Antal!), contribuie, prin dezvoltarea unor teme, la crearea unei stări proprii spectacolului, nu numai printr-un lied franțuzesc, ci și prin eminescianul „De-aș avea“, atît de potrivit alături de versul shakespearian. Remarcabilă și actoricește este flautista Cristina Pădurariu, într-o exotică zînă a pădurii africană.

Afrim reinventează actorii

În cel mai autentic stil postmodern, Radu Afrim citează și se autocitează. Scena erotică din toiletă citează secvența similară din *Titanic*, din interiorul automobilului cu geamurile aburite, aici sticla e blurată, limitează vizibilitatea, lăsînd fantezia să completeze. Din montarea lui Alexandru Dabija de la Odeon, *Pyramus&Thisbe 4You,* e accentul ardelenesc al lui Fundulea, aici Buculiță Culiță. Secvența de decor reprezentînd casa lui Tezeu și grădina-terasă amintesc pregnant de decorul din *Miriam W*, structura de tip schelă duce cu gîndul la *Omul pernă*, secvența parodică la adresa Bollywood-ului trimite la *Herr Paul.* Scena de teatru în teatru e jucată parodic, în mai multe formule: *debate*, interactiv, teatru mort, ironizînd tocmai gongorismul ca tip de abordare. Neoanele, proiecțiile video, plasmele, momentele de cabaret, finalurile false sînt elemente specifice, care dau conținut atributului „afrimian“. Sînt și cîteva soluții care nu dau rezultatele așteptate: masca lui Buculiță Culiță îngreunează rostirea actorului, pînă la indistinct; prafurile albe sînt utilizate în exces; reprezentația durează prea mult, senzație la care se poate să fi contribuit și căldura infernală din Cubul unde se joacă.

Distribuția e majoritar junioară, cu foarte mulți colaboratori. Regizorul a utilizat șapte actori din trupa Naționalului, cîțiva absolvenți deja colaboratori ai așezămîntului, mulți studenți. Printre alte însușiri ale lui Radu Afrim, știința de a reinventa actorii, fie ei tineri ori seniori, e una dintre cele mai importante. Am văzut cum interpreți modești valoric au fost distribuiți astfel încît slăbiciunile lor profesionale, etalate în alte montări, să devină calități, să slujească spectacolul. Am avut revelația de a revedea foști studenți despre care știam că au potențial, dar care nu reușiseră încă să explodeze; au făcut-o acum. Ansamblul e omogen, fiecare face bine ceea ce face, nu există nici excese, nici anemieri scenice.

Între un spectacol insipid, amorțit și prăfuit, prefer unul provocator, croit pe o viziune limpede, urmărită pînă la capăt. În folclorul teatral umblă gluma că, din fericire pentru regizorii nonconformiști, autorii clasici nu mai pot protesta. Într-un alt exercițiu de ficțiune decît acela despre Caragiale, estimez că *Visul...* lui Radu Afrim nu l-ar fi deranjat pe „marele Will“. L-ar fi considerat șansa de a auzi din gura puștilor: „Wei, da-i haios Shakespeare ăsta!“. Și de a-l și citi, online!

INSPIRAŢIE

» **Dragoş Cojocaru: „Succesul penultimului film al lui Tim Burton, *Alice în Ţara Minunilor*, le-a arătat producătorilor că, măcar pentru o perioadă, basmele vor fi o vacă bună de muls“.**

Americanii au dat în mintea poveştilor

Descoperind că basmele de pe vremea bunicii pot aduce mai mulţi bani decît comoara lui Ali Baba, Hollywood-ul îi pune la treabă pe fraţii Grimm.

O întreagă armată de zîne, prinţese în pericol, eroi şi monştri iese în ultima perioadă pe porţile „uzinei de vise“. Fiindcă, odată ca niciodată în 2012, poveştile clasice cu zîne fac moda pe marile ecrane. Şi nu vorbim aici despre Harry Potter sau personaje ale creatorilor moderni de fantasy – eroii zilei descind direct din paginile clasicilor, din poveştile Fraţilor Grimm, Perault sau Andersen.

Dragoş Cojocaru

Alice e de vină!

Ce au pățit marile studiouri de și-au centrat atenția (și bugetele) pe aceste povești nemuritoare? De vină ar fi, se pare, succesul penultimului film al lui Tim Burton, *Alice în Țara Minunilor* (3D, evident!), care a arătat producătorilor că, măcar pentru o perioadă, basmele vor fi o vacă bună de muls. Asta după ce, cu doar cîțiva ani în urmă, simpaticul *Frații Grimm* al lui Terry Gilliam era primit cu destulă indiferență. Astăzi însă, orfanele merituoase și mamele vitrege au potențial de a deveni la fel de celebre ca eroii din saga *Amurg*.

Cel mai bine a spus-o Rich Ross, președintele Disney: „Două dintre cele mai mari succese de box office din 2010, *Alice* și *O poveste încîlcită* (filmul de animație – n.r.), ne-au arătat că publicul din întreaga lume a făcut o pasiune pentru poveștile cu zîne. Asta înseamnă pentru studiourile Disney o ocazie de a prelua scînteia unor basme foarte cunoscute și a o prezenta într-un mod nou, inovator, cu ajutorul unor regizori vizionari“.

În plus, basmele vechi au avantajul că nu trebuie să plătești drepturi de autor, așa cum recunoaște și producătorul Joe Roth, responsabil pentru *Alice*, pentru un film cu *Albă ca Zăpada* și pentru un viitor film cu Vrăjitorul din Oz. „Din nefericire“, precizează Roth, „asta înseamnă și că oricine poate adapta un basm clasic fără a plăti copyright. Ceea ce înseamnă că prințesele riscă să se cam calce pe picioare.“

Nimic nou aici; Hollywood-ul a mai trecut prin „sezoane de povești“ – cînd Disney a început să facă filme de animație după toate basmele clasice. Ce diferă acum sînt mijloacele puse la bătaie: bugete uriașe, regizori de marcă, actori de prima mînă.

Un alt aspect este legat de tonul acestor povești. Acestea trebuie să fie pe gustul publicului de azi, format – cum spun statisticile Motion Picture Association of America – în majoritate din tineri sub 24 de ani, mare parte dintre aceștia fiind de sex feminin și cu un gust pronunțat pentru filme horror. Decenii întregi s-a crezut că filmele de groază atrag în special băieții. Realitatea anului 2012 este alta – 52% din publicul de horror este reprezentat de fete de pînă în 25 de ani. De unde rezultă că poveștile ce vor fi spuse în viitorul apropiat pe marile ecrane vor avea un ton mai sumbru, de „dark fantasy“, și ceva mai „realist“. Cu alte cuvinte, vor fi în deplin acord cu versiunile inițiale, cele necenzurate, ale basmelor fraților Grimm.

Acest nou trend al poveștilor a început în 2011 cu *Red Riding Hood*, combinație de Scufița Roșie și vîrcolaci pe înțelesul fanilor *Twillight*, realizată de Catherine Hardwicke, realizatoarea primului film din seria *Amurg*. Un rateu, atît la critică, cît și la box office.

Alexandru Ecovoiu lansează *După Sodoma* la Bucureşti

Marţi, 19 iunie, la ora 17.00, la Librăria Cărtureşti Verona (str. Arthur Verona, 13-15, sector 1) din Bucureşti va avea loc lansarea celui mai nou roman semnat de Alexandru Ecovoiu, *După Sodoma*, apărut recent şi în ediţie digitală în colecţia „Fiction Ltd“ a Editurii Polirom. Alături de autor, vor lua cuvîntul Radu Aldulescu, Georgeta Drăghici şi Tudorel Urian. Va modera Daniel Cristea-Enache.

După o tinereţe libertină şi aventuroasă, Thomas, profesor de etică în Copenhaga, începe să fie preocupat de descendenţa sa. Donator, cîndva, pentru o clinică specializată în fecundări *in vitro*, vrea să-şi vadă copiii – unii, poate, deja tineri adulţi. Identitatea lor, ascunsă în memoria calculatoarelor clinicii, nu poate rămîne la nesfîrşit o taină pentru Thomas, care porneşte să-i caute. Pe fundalul rătăcirilor eroului într-o lume care, prizonieră a sexului şi plăcerii, ar avea nevoie de un nou potop purificator, romanul ne vorbeşte despre identitatea profundă a individului, realitatea cuplului şi sensul sexualităţii.

Alexandru Ecovoiu (n. 1943) a debutat în anii ‘80, iar în atenţia publicului şi a criticii literare a intrat cu adevărat în 1995, odată cu apariţia romanului *Saludos* (Premiul Uniunii Scriitorilor din România, 1996; nominalizat la Premiul „LiterArt –XXI”, SUA, 1997; Premiul revistei „Observator“, München, 1998). Romanul a fost tradus în limbile germană, franceză, spaniolă şi sîrbă. Confirmarea talentului său a venit în anul 1997, cînd a fost publicat romanul *Staţiunea* (Premiul Academiei Române). În 2001 publică volumul *Cei trei copii-Mozart* (nominalizat la Premiul ASPRO), iar în 2002 romanul *Sigma* (Premiul Asociaţiei Scriitorilor din Bucureşti).

De acelaşi autor, la Editura Polirom au apărut *Saludos* (2004, ediţia a III-a), *Ordinea* (2005), *Sigma* (2005, ediţia a II-a), *Staţiunea* (2007, ediţia a II-a) şi *Cei trei copii-Mozart* (2008, ediţia a II-a).

Cei doritori de interpretare psihanalitică a Scufiței Roșii se pot îndrepta cu încredere spre excelentul *Company of Wolves*, realizat în 1984 de Neil Jordan, pe baza poveștilor Angelei Carter. Un al doilea film, *Beastly*, povestea frumoasei și a bestiei adusă în zilele noastre, a fost și mai prost primit. Dar asta a fost doar încălzirea pentru ceea ce avea să urmeze.

Prinţesa pleacă la război

În 2012, două filme cu Albă ca Zăpada concurează în cinematografe, urmate de un al treilea, anul viitor. Unul dintre acestea este *Snow White and the Huntsman/Albă ca Zăpada și Războinicul Vînător*, care tocmai a avut premiera pe marile ecrane.

Filmul, regizat de Rupert Sanders, un debutant venit din lumea reclamelor, transformă povestea originală într-un heroic fantasy tipic, cu foarte multă acțiune, ce te trimite imediat cu gîndul la „realismul“ *Stăpînului inelelor*.

În filmul de față, Albă ca Zăpada (Kristen Stewart, dornică să scape de imaginea eroinei din *Amurg*) nu este eroina neajutorată din basm, ci o prințesă care evadează după 11 ani din temnița reginei malefice Ravenna (Charlize Theron, sexy și veninoasă). În loc să consume mere otrăvite și să cînte cu piticii prin pădure, Albă ca Zăpada, cu ajutorul Vînătorului (Chris Hemsworth, într-o pauză de *Thor*), pornește la luptă împotriva dușmanei sale. „Așa cum am făcut și în cazul lui *Alice*, păstrăm ideea de bază a poveștii“, spune Roth. La care se adaugă lupte epice și creaturi monstruoase, ingrediente pe care regizorul debutant Rupert Sanders a dovedit că le stăpînește suficient de bine, dată fiind și experiența lui trecută în realizarea jocurilor video din seria „Halo 3“ sau „Call of Duty“.

Albă ca Zăpada și Războinicul Vînător este un bun antreu pentru viitorul spectacol heroic fantasy care va fi *Hobbit*, în decembrie, deși are cîteva probleme notate prompt de critici. Succesul lui financiar, deocamdată, este consistent, deși sub încasările fabuloase ale *Răzbunătorilor*. Acest aspect este foarte important pentru viitor, fiindcă producătorul Joe Roth are în vedere o trilogie. „Trebuie să fie primul într-o serie de trei filme“, zice Roth, care a produs și filmul lui Tim Burton, *Alice în Țara Minunilor*. „Povestea din primul episod are un sfîrșit, dar vor lăsa deliberat nerezolvate multe aspecte legate de fiecare dintre cele trei personaje principale.“

Războiul Albelor ca Zăpada

Spre deosebire de efortul epico-fantastic cu Kristin Stewart și Charlize Theron, proiectul rival, *Mirror Mirror/ Oglindă, oglinjoară*, care a avut premiera în martie, a mizat pe cartea comediei și a fanteziei colorate a unui produs în manieră Disney, cu o supradoză de zaharină.

Pus în scenă de flamboiantul Tarsem Singh, proaspăt autor al succesului numit *Nemuritorii 3D*, *Oglindă, oglinjoară* și-a făcut multă reclamă mizînd pe distribuirea Juliei Roberts în rolul reginei malefice, în vreme ce Albă ca Zăpada a fost interpretată de aproape debutanta Lily Collins, care se poate lăuda că este fiica lui Phil Collins.

Dincolo de prezența pe generic a lui Roberts, a excelentului comic Nathan Lane și a lui Sean Bean, filmul beneficiază de direcția lui Tarsem Singh, cu toate bunele (flerul vizual) și relele acestuia, fiind primit fără prea mare entuziasm. Avantaj *Albă ca Zăpada și Războinicul Vînător*.

Un al treilea film cu Albă ca Zăpada, *The Order of the Seven*, nu mai intră în acest război, proiectul fiind suspendat recent pe o perioadă nedefinită. La acest film, studiourile Disney au lucrat încă din 2002. Este vorba despre (țineți-vă bine!) o englezoaică (ce urma să fie jucată de Saoirse Ronan) din secolul al XIX-lea care se întoarce, la moartea tatălui, în casa ei din Hong Kong și descoperă comploturile mamei vitrege. Reușește să fugă în China continentală, unde va întîlni o bandă de șapte războinici călugări Shaolin. După dezastrul financiar numit *John Carter* însă, studiourile Disney au decis să fie mult mai grijulii cu banii și au renunțat la proiect, ceea ce nu înseamnă că, în anii următori, nu vom vedea și această versiune kung-fu a basmului fraților Grimm.

Va fi odată ca niciodată

În afară de trei Albe ca Zăpada, în perioada următoare vă veți putea delecta cu:

» *Hansel and Gretel: Witch Hunters* – Acțiune și comedie în format 3D, într-o continuare a celebrei povești a fraților Grimm. La 15 ani de la traumatizantele evenimente petrecute în Căsuța de Turtă Dulce, Hansel (Jeremy Renner, pe cale să devine un nou *action hero* la Hollywood) și Gretel (Gemma Arterton, fosta Bond Girl) s-au transformat într-un duo de vînători de vrăjitoare. Ei sînt plătiți de primarul din Augsburg să curețe codrii din apropiere de clanul de vrăjitoare condus de Muriel (Famke Janssen). Inițial prevăzută pentru luna martie 2012, premiera a fost amînată pentru luna ianuarie a anului următor. De ce? Din cauza lui Renner, se pare: după rolul din *Răzbunătorii* și viitorul *Jason Bourne*, acesta este pe punctul de a deveni un star mondial, iar studiourile Paramount vor să aștepte puțin pînă cînd popularitatea acestuia va crește și mai mult.

» ***Jack the Giant Killer*** – În 2012, studiourile New Lina Cinema au dat povestea lui Jack și a vrejului de fasole pe mîna lui Bryan Singer (*X-Men*, *Suspecți de serviciu*), cu Nicholas Hoult (tînărul Beast în *X-Men: First Class*) în rolul lui Jack, un fermier pornit să salveze o prințesă din ghearele legendarilor giganți. În alte roluri apar jedi-ul Ewan McGregor și doi veterani din *Pirații din Caraibe*: Ian McShane (Barbă Neagră) și Bill Nighy (Davy Jones). Premiera: 15 iunie 2012.

» ***Maleficent*** – Vrăjitoarea cea rea din desenul animat *Sleeping Beauty* (Disney, 1959) s-a dovedit în timp unul dintre cele mai sexy personaje din toate filmele cu povești realizate vreodată. Prin urmare, proiectul unui film cu actori în care aceasta să fie eroina principală a fost pus la cale în 2009 de Brad Bird (*Incredibilii*, *Misiune Imposibilă 4*), cu Angelina Jolie (vă așteptați la altcineva?) în rolul principal. A trecut de la Bird la Tim Burton, după care i-a fost oferit lui Robert Stromberg (production designer la *Avatar* și *Alice in Wonderland*). Premiera: martie 2013.

» ***Frozen*** – Adică Regina Zăpezilor, cea a lui Andersen. Un proiect de desen animat 2D aflat în gestație la Disney de o groază de ani, anulat prima oară în 2002, din nou în martie 2010, pus *on hold* două luni mai tîrziu, pentru a reapărea în catalogul Disney din nou în decembrie 2011, cu un titlu schimbat și o premieră stabilită pentru 27 noiembrie 2013.

» ***Oz: The Great and Powerful*** – Tot un proiect Disney, de data aceasta cu Sam Raimi (scăpat de responsabilitatea francizei *Spider-Man*) pe post de regizor. Raimi ar vrea să relateze felul în care un tînăr iluzionist din lumea noastră a ajuns mare vrăjitor în cetatea fermecată Oz. Rolul lui Oz i-a fost oferit lui James Franco (*Spider-Man*), iar Mila Kunis, Michelle Williams și Rachel Weisz vor interpreta trei vrăjitoare. Premiera: martie 2013.

O obsesie culturală?

Atîtea povești nemuritoare pe metrul pătrat de multiplex nu reprezintă o premieră în fluxul de producție hollywoodian. De obicei, cînd un subiect este la modă, marile studiouri se bat să arunce pe piață proiecte concurente: în 1997, am avut erupții vulcanice (*Dante's Peak* și *Volcano*), un an mai tîrziu catastrofe planetare (*Armageddon*, *Deep Impact*). Se vorbește mult despre lipsa de imaginație a Hollywood-ului, deși este mai corect să spui că marile studiouri se pliază, de fapt, pe o modă a momentului. „Hollywood-ul este foarte orientat pe tendințe. De fiecare dată cînd cineva dă de aur, toți se aruncă în luptă“, explică Karie Bible de la Exhibitor Relations Inc., firma care contorizează cu mare atenție încasările filmelor americane.

Însă trendul actual de povești pare că ascunde, spun mulți analiști, nu lipsă de imaginație sau foame de bani, ci o adevărată obsesie culturală, măcar în Statele Unite. Mai ales în cazul Albei ca Zăpada, care astăzi pare a fi mai populară ca niciodată. De ce e înnebunită lumea brusc după această prințesă?

Autorii lui *Once Upon a Time* sînt convinși că explicația stă în severitatea crizei economice: vremurile sînt grele, oamenii simt nevoia să se refugieze în povești. La urma urmei, Disney a realizat *Albă ca Zăpada* la capătul Marei Crize, o dovadă în sprijinul acestei idei.

Alți comentatori spun că actuala criză, blîndă în comparație cu cea din anii '30, nu reprezintă o explicație suficientă, mai ales că noile filme, spre deosebire de cele produse de Disney, nu prezintă o fantezie colorată, ci mai degrabă interpretează materialul de bază, ducîndu-l spre o versiune destul de dură a realității.

Foarte interesant, unii văd în noile povești cu Albă ca Zăpada o reflectare a conflictului între două femei puternice, ceea ce face ca „acesta să fie un basm perfect pentru o eră în care americanii trebuie să decidă dacă o femeie poate conduce o națiune sau să zacă închisă într-un sicriu de sticlă, așteptînd să fie salvată de un prinț“. Argumentele aduse în sprijinul acestei teorii: faptul că nici în filmul lui Tarsem Singh, nici în cel cu Kristin Stewart, prințesa nu se complace în rol de victimă, ci, alături de pitici și de vînător, se opune reginei, eventual cu sabia în mînă. Iar aceasta uzează mai puțin de vrăjile ei malefice și devine, ca în *Once Upon a Time*, de exemplu, un politician rău-intenționat ce nu se dă în lături de la nimic pentru a păstra puterea.

» **„Poveștile au calități care inspiră regizorii și actorii. Hollywood-ul vede în asta numai dolari.“ – Amanda Seyfried**

MARILE POVEŞTI PE MICILE ECRANE

Serialele de televiziune fantasy nu lipseau, dar, profitînd de actuala tendinţă, posturile americane au lansat în toamna trecută două show-uri care stau chiar foarte bine la capitolul audienţă. Primul dintre acestea este *Once Upon A Time*/*A fost odată ca niciodată*, care a fost lansat pe 23 octombrie şi care a mers atît de bine încît postul ABC a mai comandat realizarea unor episoade, mărind numărul acestora la 22, calificîndu-se astfel pentru un al doilea sezon.

Creat încă din 2004 de doi veterani de la *Lost*, Adam Horowitz şi Edward Kitsis, serialul aduce în scenă cam toată fauna care populează poveştile fraţilor Grimm, ale lui Perrault etc., fără a fi însă un show pentru copii. Povestea începe în ziua nunţii Albei ca Zăpada cu Prinţul, cînd Regina cea Rea opreşte timpul în loc în Pădurea Fermecată. Singura salvare: fiica Albei ca Zăpada cu Prinţul, care, prin grija Zînei Albastre, a lui Geppetto şi a lui Pinnocchio, este transportată în lumea reală. În zilele noastre, Emma, o fată de 28 de ani, este atrasă într-un orăşel ciudat din Maine, Storybrooke, unde fiecare om este, de fapt, un personaj de poveste, unde timpul pare să se fi oprit în loc, iar primăriţa seamănă teribil de bine cu Zîna cea Rea.

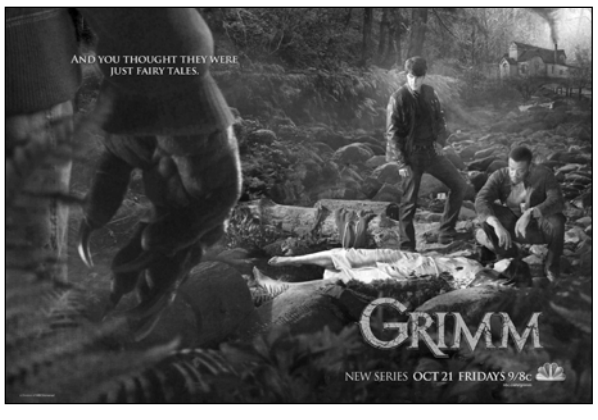

Once Upon a Time a fost foarte bine primit şi de public, şi de critici (cel mai bun debut al unui serial ABC din ultimii cinci ani), a fost deja nominalizat la ceva premii şi preluat de posturi TV din alte 20 de ţări.

Al doilea serial, difuzat de NBC, este un *police procedural* numit *Grimm*. Nu e vorba de celebrii fraţi folclorişti, ci despre un detectiv care află în primul episod că este, de fapt, descendentul unui grup de vînători numiţi Grimmi, care apără omenirea de creaturile supranaturale ce s-au infiltrat în lumea reală. Evident, fiecare episod combină horror şi umor (cam în stilul lui *Buffy, spaima vampirilor*) şi aduce în scenă cîte una dintre aceste creaturi de basm, de la vrăjitoare la Bărbi Albastre, de la meliferi la troli şi altele asemenea. Mai trebuie spus că, încă din primul episod, îşi fac apariţia cîteva Scufiţe Roşii, iar Lupul cel Rău este, de fapt, un tip de treabă, care îl ajută deseori pe detectivul Grimm în rezolvarea cazurilor.

AL TREILEA VOLUM

» ***Prizonierul cerului*, cel de-al treilea volum din ciclul de romane început cu *Umbra vîntului* şi *Jocul îngerului*, revine la misterioasa şi fascinanta lume din Cimitirul Cărţilor Uitate, în centrul vechi al Barcelonei.**

Carlos Ruiz Zafón – *Prizonierul cerului*

„Suplimentul de cultură“ publică în avanpremieră un fragment din romanul *Prizonierul cerului* de Carlos Ruiz Zafón, care va apărea în colecţia „Biblioteca Polirom. Proză XXI“. Traducerea din limba spaniolă şi notele sînt semnate de Ileana Scipione.

– Fragment –

Barcelona, 1939

Deținuții noi erau aduși noaptea, în mașini ori furgonete negre, care traversau orașul în liniște, plecînd de la comisariatul de pe Vía Layetana fără ca nimeni să le dea vreo atenție sau să vrea să le observe. Vehiculele Brigăzii Sociale urcau pe vechea șosea care suia pe Montjuic și mulți povesteau că, văzînd cum silueta castelului se profila în înălțime, pe norii negri ce șerpuiau dinspre mare, știuseră că n-aveau să mai iasă vii de acolo.

Fortăreața era ancorată în vîrful stîncii, suspendată între mare la răsărit, covorul de umbre pe care îl desfășura Barcelona la miazănoapte și orașul nesfîrșit al morților la miazăzi, bătrînul cimitir de pe Montjuic, a cărui duhoare escalada stînca și se infiltra printre fisurile pietrei și gratiile celulelor. Pe vremuri, orașul fusese bombardat din castel cu tunurile, dar, la abia cîteva luni după căderea Barcelonei, în ianuarie, și după înfrîngerea finală, în aprilie, moartea își făcuse cuib acolo în tăcere, iar barcelonezii, prizonieri în cea mai lungă noapte din istoria lor, preferau să nu ridice privirile spre cer, ca să nu recunoască silueta închisorii în vîrful dealului. La intrare, deținuților politici li se dădea un număr, în mod normal cel al celulei pe care urmau s-o ocupe și în care, probabil, aveau să și moară. Pentru majoritatea chiriașilor, cum îi plăcea unui gardian să-i numească, drumul către castel era doar de dus. În noaptea cînd chiriașul numărul 13 a ajuns la Montjuic ploua cu găleata. Mici șiroaie de apă înnegrită sîngerau pe zidurile din piatră, iar aerul duhnea a pămînt răscolit. Doi ofițeri l-au escortat pînă la o sală unde nu erau decît o masă metalică și un scaun. Un bec chior atîrna din tavan și pîlpîia ori de cîte ori slăbea pulsul generatorului. Acolo a rămas în jur de jumătate de ceas, așteptînd în picioare, cu hainele ude și sub paza unei santinele înarmate cu o pușcă.

În sfîrșit, a auzit pași, ușa s-a deschis, și a intrat un tînăr sub treizeci de ani. Purta un costum de lînă, recent călcat, și mirosea a colonie. N-avea aerul marțial al militarului de carieră ori al ofițerului de poliție. Ci trăsături dulci și gesturi amabile. Deținutul și-a zis că făcea paradă de maniere de cuconaș și avea aerul condescendent al celui ce se simte superior locului pe care îl ocupă și scenei pe care evoluează. Pe chip, cei mai remarcabili erau ochii. Albaștri, pătrunzători, plini de lăcomie și resentimente. Doar în ei, în spatele fațadei de eleganță studiată și gesturi cordiale, îi puteai intui natura.

Ochelarii rotunzi îi măreau privirea, iar părul uns cu briantină și dat pe spate îi conferea un aer vag manierist, incongruent cu decorul sinistru. Individul s-a așezat pe scaunul din spatele mesei și a deschis dosarul din mînă. După ce-a analizat sumar conținutul acestuia, și-a împreunat mîinile, sprijinindu-și bărbia pe buricele degetelor, și l-a privit lung pe deținut.

— Scuzați-mă, dar cred că s-a produs o confuzie…

Lovitura de chiulasă în stomac i-a tăiat deținutului respirația, așa că a căzut jos, încovrigîndu-se.

— Vorbește doar cînd domnul director te întreabă ceva, i-a sugerat santinela.

— În picioare, a poruncit domnul director cu voce tremurîndă, încă prea puțin obișnuită să ordone.

Deținutul a izbutit să se ridice în capul oaselor și a înfruntat privirea incomodă a domnului director.

— Numele?

— Fermín Romero de Torres.

Deținutul a citit în ochii albaștri dispreț și lipsă de interes.

— Ce fel de nume e ăsta? Mă crezi idiot? Haide: numele, cel adevărat.

Deținutul, un omuleț sfrijit, i-a întins hîrtiile sale domnului director. Santinela i le-a smuls din mînă și le-a dus la masă. Domnul director a aruncat o simplă privire și a plescăit din buze, zîmbind.

— Altul de-ai lui Heredia…, a șoptit înainte de-a arunca actele la coș. Hîrtiile astea nu-s valabile. Îmi spui cum te cheamă ori trebuie să devenim serioși?

Chiriașul numărul 13 a încercat să spună cîteva vorbe, dar îi tremurau buzele și abia a fost în stare să bîiguie ceva inteligibil.

— Nu te teme, băiete, că nu mîncăm oameni. Ce ți-au zis? Sînt mulți roșii de tot căcatul care nu fac decît să împrăștie calomnii pe-aici, dar la noi, dacă vor să colaboreze, oamenii sînt bine tratați, ca spanioli. Hai, dezbracă-te.

Chiriașul a părut să șovăie o clipă. Domnul director a lăsat ochii în pămînt, ca și cum toată situația îl deranja și doar îndărătnicia deținutului îl reținea acolo. O clipă mai tîrziu, santinela i-a tras a doua lovitură de chiulasă, de astă dată în rinichi, care l-a trîntit din nou la pămînt.

— L-ai auzit pe domnul director. Scoate totul de pe tine. N-avem toată noaptea la dispoziție.

Chiriașul numărul 13 a izbutit să se pună în genunchi și, stînd așa, a ieșit din hainele-i însîngerate și murdare. Cînd a rămas gol pușcă, santinela i-a înfipt țeava puștii sub un umăr și l-a forțat să se ridice. Domnul director a ridicat privirea peste masă și a schițat un gest de dezgust văzînd arsurile care îi acopereau torsul, bucile și mare parte din coapse.

— Campionul nostru pare să fie un vechi cunoscut al lui Fumero, a comentat santinela.

— Tu să taci, a ordonat domnul director, nu prea convins.

S-a uitat nerăbdător la deținut și a observat că acesta plîngea.

— Haide, nu mai plînge și spune-mi cum te cheamă.

Deținutul și-a murmurat iar numele.

— Fermín Romero de Torres…

Domnul director a oftat, sătul.

— Uite ce-i, încep să-mi pierd răbdarea. Vreau să te ajut și n-am chef să-l sun pe Fumero și să-i spun că ești aici…

Deținutul a început să geamă ca un cîine rănit și să tremure atît de violent, încît domnul director, căruia scena îi displăcea în mod evident și care dorea să încheie totul cît mai repede, a schimbat o privire cu santinela și, fără o vorbă, s-a mărginit să noteze în registru numele pe care i-l dăduse deținutul și să blesteme în șoaptă.

— La naiba cu războiul, a murmurat pentru sine cînd l-au dus pe deținut în celulă, tîrîndu-l gol pușcă prin tunelurile pline cu bălți.

1

Celula era un dreptunghi întunecos și umed, cu o gaură mică, practicată în stîncă, prin care intra aer rece. Zidurile erau ciobite și purtau urmele lăsate de vechii chiriași. Unii își notaseră nume, date, sau indicii ale propriei existențe. Altul zmîngălise crucifixe în tenebre, dar cerul nu părea să fi observat. Drugii care închideau celula erau din fier ruginiu și lăsau urme roșii pe mîini.

Fermín se ghemuise pe un prici, încercînd să-și acopere goliciunea cu cîteva zdrențe care, a presupus, țineau loc de pătură, saltea și pernă. Bezna avea nuanțe ruginii, ca pîlpîirea unei lumînări muribunde. După o vreme, ochii i s-au obișnuit cu negura perpetuă și auzul i s-a ascuțit, putînd să aprecieze mișcările ușoare ale unor trupuri prin litania burlanelor și ecourilor, adusă de curentul de aer ce se filtra din exterior.

Fermín era de jumătate de ceas acolo, cînd a observat ceva nelămurit în penumbra din celălalt capăt al celulei. S-a ridicat, s-a apropiat încet și a descoperit un sac din prelată murdară. Frigul și umezeala începuseră să-i intre în oase și, cu toate că duhoarea ce venea dinspre sacul presărat cu pete negre nu invita la ipoteze fericite, Fermín și-a zis că poate acesta conținea uniforma de deținut pe care nimeni nu se deranjase să i-o dea și, dacă avea noroc, o pătură cu care să se învelească. A îngenuncheat în fața sacului și a desfăcut nodul de la unul din capete.

Dînd deoparte prelata, flacăra tremurîndă a lumînărilor care pîlpîiau pe coridor a dezvăluit ceea ce pentru o clipă luase drept chipul unei păpuși, un manechin aidoma celor pe care croitorii le țineau în vitrine, pentru a-și expune costumele. Duhoarea și dezgustul l-au făcut să priceapă că nu era nici o păpușă. Astupîndu-și nasul și gura cu o mînă, a îndepărtat prelata de tot și s-a tras înapoi, mergînd de-a-ndăratelea pînă a atins zidul celulei.

Părea leșul unui adult de vîrstă nelămurită, între patruzeci și șaptezeci și cinci de ani, și nu putea cîntări mai mult de cincizeci de kilograme. Pletele lungi și barba colilie îi acopereau bună parte din torsul scheletic. Mîinile doar piele și os, cu unghii lungi, răsucite, păreau gheare de pasăre. Avea ochii deschiși, cu cornee zbîrcite ca rodul prea copt. Gura rămăsese întredeschisă, iar limba, umflată și negricioasă, era blocată de dinții putrezi.

— Scoate-i hainele, înainte de-a fi luat de aici, a ajuns pînă la el un glas dintr-o celulă aflată de cealaltă parte a coridorului. Nimeni n-are să-ți dea altele pînă luna viitoare.

Fermín a ascultat umbra și a zărit ochii strălucitori care îl urmăreau din cealaltă celulă.

— Nu-ți fie teamă, bietul de el nu mai poate face rău nimănui, l-a asigurat glasul.

Fermín a încuviințat și s-a apropiat iar de sac, întrebîndu-se cum să facă.

— Te rog să mă ierți, i-a șoptit mortului. Dumnezeu să te odihnească în pace și să te ia la el.

— Era ateu, l-a informat glasul din celula de vizavi.

Fermín a înțeles și a renunțat la ceremonii. Frigul inundase locul, îl pătrunsese pînă la oase și părea să insinueze că acolo politețea era absolut inutilă. Și-a ținut respirația și s-a pus pe treabă. Hainele miroseau ca și leșul. *Rigor mortis* punea deja stăpînire pe el, iar sarcina de a-l dezbrăca s-a dovedit mai grea decît crezuse. După ce l-a despuiat, Fermín a repus stîrvul în sac și l-a închis cu un nod marinăresc, cu care nu s-ar fi putut lupta nici marele Houdini. În sfîrșit, gătit cu hainele zdrențuite și pestilențiale, s-a întins iar pe prici, întrebîndu-se cîți mai purtaseră acea uniformă.

— Mulțumesc, a spus în cele din urmă.

— Nu merită, i-a răspuns glasul din cealaltă parte a coridorului.

— Fermín Romero de Torres, la dispoziția dumneavoastră.

— David Martín.

Fermín s-a încruntat. Numele îi era familiar. Vreo cinci minute și-a tot răscolit amintiri și ecouri, și brusc i-a căzut fisa, rememorînd după-amiezile petrecute într-un colț al bibliotecii Del Carmen, unde devorase cărți cu coperte și titluri țipătoare.

— Martín, scriitorul? Cel cu *Orașul blestemaților?*

Din umbră s-a auzit un oftat.

— În țara asta nimeni nu mai respectă pseudonimele.

— Iertați-mi indiscreția. Dar fiind un devotat scolastic al cărților, știu că dumneavoastră țineați pana celebrului Ignatius B. Samson…

2

— La dispoziția dumneavoastră.

— E o plăcere să vă cunosc, domnule Martín, chiar dacă în împrejurări atît de nefericite, fiindcă vă admir de ani de zile și…

CARTEA

Prizonierul cerului (2011), cel de-al treilea volum din ciclul de romane început cu *Umbra vîntului* şi *Jocul îngerului*, revine la misterioasa şi fascinanta lume din Cimitirul Cărţilor Uitate, în centrul vechi al Barcelonei. În dimineaţa de Crăciun a anului 1957, Daniel Sempere, cunoscutul protagonist, se află singur în anticariatul tatălui său, cînd apare un personaj misterios. Acesta îşi manifestă interesul faţă de unul dintre cele mai preţioase volume din magazin, ţinut sub cheie, o ediţie frumoasă, cu ilustraţii unice, din *Contele de Monte-Cristo*. Deşi nu pare să aibă o pasiune aparte pentru cărţi, străinul insistă să cumpere această ediţie scumpă şi să i-o dăruiască prietenului apropiat al lui Daniel împreună cu o dedicaţie stranie. Vizita sa declanşează o serie de aventuri uluitoare, presărate cu urmăriri, trădări, poveşti de iubire, evadări spectaculoase din temniţă, schimbări de identitate şi reîntoarceri din morţi care schimbă destinele tuturor şi la care cititorii fideli vor lua parte cu sufletul la gură.

TRADUS ŞI PREMIAT

» **Cărţile lui Carlos Ruiz Zafón au fost traduse în peste patruzeci de limbi şi au cucerit numeroase premii şi milioane de cititori de pe toate continentele.**

— Da' mai țineți-vă gura, porumbeilor, că aici unii vor să doarmă, a mugit un glas acru, parcă din celula vecină.

— Ie-te c-a grăit și bucuria casei, s-a repezit o a doua voce de pe coridor, ceva mai depărtată. Nu-i da atenție, Martín, că aici, dacă dormi, te halesc ploșnițele de viu de la ciocan în sus. Haide, Martín, de ce nu ne spui o poveste? Una cu Chloé...

— Asta ca să ți-o freci ca un maimuțoi, a replicat glasul ostil.

— Amice Fermín, l-a informat Martín din celula lui, am plăcerea să ți-i prezint pe numărul 12, căruia-i displace totul, orice-ar fi, și pe numărul 15, insomniac și cult, ideologul oficial al acestui coridor. Ceilalți vorbesc puțin, în special numărul 14.

— Vorbesc atunci cînd am ceva de spus, a intervenit o voce gravă și înghețată, despre care Fermín a presupus că-i aparținea numărului 14. Dacă toți cei de-aici am face la fel, ne-am bucura de nopți liniștite.

Fermín a analizat acea comunitate atît de specială.

— Bună seara tuturor. Eu sînt Fermín Romero de Torres, și e o plăcere să vă cunosc.

— Plăcerea e doar a ta, a replicat numărul 12.

— Fii bine-venit, și sper ca șederea aici să-ți fie scurtă, a zis numărul 14.

Fermín a mai aruncat o privire sacului cu cadavrul și a înghițit în sec.

— Ăsta a fost Lucio, fostul număr 13, a explicat Martín. Nu știm nimic despre bietul de el, era mut. Un glonț i-a făcut praf laringele în bătălia de pe Ebru.

— Ce păcat că numai lui, a răspuns numărul 19.

— De ce-a murit? a întrebat Fermín.

— Aici mori de stat, a zis numărul 12. N-ai nevoie de nimic altceva.

3

Rutina era utilă. O oră pe zi, deținuții de pe primele două coridoare erau scoși la soare, ploaie ori ce mai puteau găsi în curtea interioară cu fosă. Mîncarea era un blid și jumătate de ciulama rece, grasă și cenușie, de natură necunoscută, cu gust rînced, cu care, după cîteva zile de crampe la stomac provocate de foame, deținuții se obișnuiau. Era adusă pe la jumătatea după-amezii și, cu timpul, toți învățau să-i dorească sosirea.

O dată pe lună, deținuții predau hainele murdare și primeau altele care, în principiu, trecuseră un minut printr-un cazan cu apă în clocot, deși ploșnițele nu păreau s-o confirme. Duminica se oficiau liturghii la care li se recomanda să asiste și pe care nimeni nu îndrăznea să le piardă, fiindcă popa făcea prezența și nota numele celor care lipseau. Două absențe echivalau cu o săptămînă de post. Trei, cu o vacanță de o lună într-o celulă izolată din turn.

Coridoarele, patioul și locurile pe unde treceau deținuții erau foarte bine păzite. Santinele înarmate cu puști și pistoale patrulau prin închisoare; cînd chiriașii nu erau în celule, era cu neputință să nu zărești oriunde cel puțin o duzină dintre ele, cu ochiul atent și arma gata să tragă. Lor li se adăugau, în chip mai puțin amenințător, temnicerii. Nici unul dintre ei n-arăta a militar, iar printre deținuți se generalizase opinia că erau un grup de nefericiți care nu-și putuseră găsi un loc de muncă mai bun în acele zile de mizerie.

Fiecare coridor avea un temnicer care, înarmat cu un mănunchi de chei, lucra în ture de douăsprezece ore, stînd așezat pe un scaun într-un capăt al coridorului. Cei mai mulți dintre ei se fereau să fraternizeze cu deținuții, să li se adreseze sau chiar să-i privească mai mult decît strictul necesar. Singurul despre care se presupunea că putea fi o excepție era un nefericit poreclit Bebo, care își pierduse un ochi într-un bombardament aerian, pe cînd era paznic de noapte la o fabrică din Pueblo Seco.

Se spunea că Bebo ar fi avut un frate geamăn deținut într-o închisoare din Valencia și că, poate tocmai de aceea, se purta cu oarecare amabilitate cu chiriașii și, cînd nu-l vedea nimeni, le dădea apă de băut, cîte-un codru de pîine uscată sau orice altceva mai putea smulge din prada în care santinelele transformau pachetele trimise de familiile deținuților. Lui Bebo îi plăcea să-și tragă scaunul pînă la celula lui David Martín și să asculte poveștile pe care scriitorul le spunea uneori celorlalți deținuți. În acel infern nepereche, Bebo era cel care se asemuia mai mult și mai mult cu un înger.

Îndeobște, după liturghia duminicală, domnul director adresa cîteva vorbe lămuritoare deținuților. Nu știau despre el decît că se numea Mauricio Valls și că înainte de război fusese un modest aspirant la calitatea de literat, care lucra ca secretar și om bun la toate al unui autor local destul de faimos, rivalul regretatului don Pedro Vidal. În clipele libere, traducea clasici greci și latini, edita împreună cu alte două suflete gemene o publicație pamfletară cu ambiții culturale mari și circulație mică și organiza șezători culturale de salon, unde un batalion de eminențe afine deplora starea de lucruri, profețind că, dacă într-o zi aveau să aibă ei pîinea și cuțitul, lumea avea să fie un rai.

Părea să tindă spre existența cenușie și amară a mediocrilor pe care Dumnezeu, în nesfîrșita-i cruzime, i-a binecuvîntat cu delirul grandorii și orgoliul titanilor. Războiul îi rescrisese destinul la fel ca pe atîtea altele, iar soarta i se schimbase cînd, și din întîmplare, dar și în urma unei căsătorii bănoase, Mauricio Valls, îndrăgostit pînă atunci doar de minunatu-i talent și alesu-i rafinament, se însurase cu fiica unui potent industriaș, pe ale cărui tentacule se baza mare parte din bugetul generalului Franco și al trupelor lui.

Logodnica era cu opt ani mai mare decît Mauricio și imobilizată de la treisprezece ani într-un scaun cu rotile, roasă de o boală congenitală, care îi devora mușchii și viața. Nici un bărbat n-o privise vreodată în ochi și n-o luase de mînă ca să-i spună că era frumoasă și s-o întrebe cum o chema. Mauricio, care era, în fond, ca toți literații fără talent, un bărbat pe cît de practic, pe atît de vanitos, a fost primul și ultimul care a făcut-o, iar un an mai tîrziu, perechea s-a căsătorit la Sevilla, în prezența unui invitat de marcă, generalul Queipo de Llano, și a altor minți luminate din aparatul național.

— Vei face carieră, Valls, i-a prezis chiar Serrano Súñer, primindu-l în audiență privată la Madrid, cînd Valls venise să cerșească postul de director al Bibliotecii Naționale. Spania trece prin clipe grele, și orice spaniol de condiție bună trebuie să pună umărul, ca să putem ține piept hoardelor marxiste ce năzuiesc să ne corupă bogăția spirituală, a anunțat cumnatul Conducătorului, strălucitor într-o uniformă de amiral de operetă.

— Excelență, puteți conta pe mine, s-a oferit Valls. Pentru orice.

„Orice" s-a dovedit a fi un post de director, dar nu al minunatei Biblioteci Naționale, cum dorea el, ci al unei pușcării penale cu reputație lugubră, cocoțată pe o stîncă deasupra Barcelonei. Lista apropiaților și favoriților de numit în posturi prestigioase era lungă și prolixă, iar Valls, cu toate strădaniile lui, se afla în treimea inferioară.

— Ai răbdare, Valls. Eforturile dumitale vor fi răsplătite.

Astfel și-a primit Mauricio Valls prima lecție din complexa artă națională a manipulării și avansării după orice schimbare de regim: mii de acoliți și convertiți participau la urcuș, iar competiția era foarte acerbă.

AUTORUL

Carlos Ruiz Zafón s-a născut la Barcelona, în 1964. A lucrat în publicitate şi a colaborat la reviste prestigioase precum „La Vanguardia" sau „El País". Pentru cîţiva ani, a locuit la Los Angeles, unde şi-a încercat condeiul scriind scenarii de film. Şi-a început cariera literară în 1993, cu o carte pentru copii, *Prinţul din negură* (Polirom, 2011), pentru care i s-a decernat premiul Edebé. I-au urmat romanele *Palatul de la Miazănoapte* (1994; Polirom, 2011), *Luminile din septembrie* (1995; Polirom, 2012), *Marina* (1999; Polirom, 2010), *Umbra vîntului* (2001; Polirom, 2005), distins cu Prix du Meilleur Livre Étranger în 2004, finalist la Premiul pentru roman Fernando Lara (2001) şi Premiul Llibreter (2002) şi desemnat cea mai bună carte a anului 2002 de cititorii revistei *La Vanguardia*; în anul 2008 a apărut *Jocul îngerului* (Polirom, 2009). Cărţile sale au fost traduse în peste patruzeci de limbi şi au cucerit numeroase premii şi milioane de cititori de pe toate continentele.

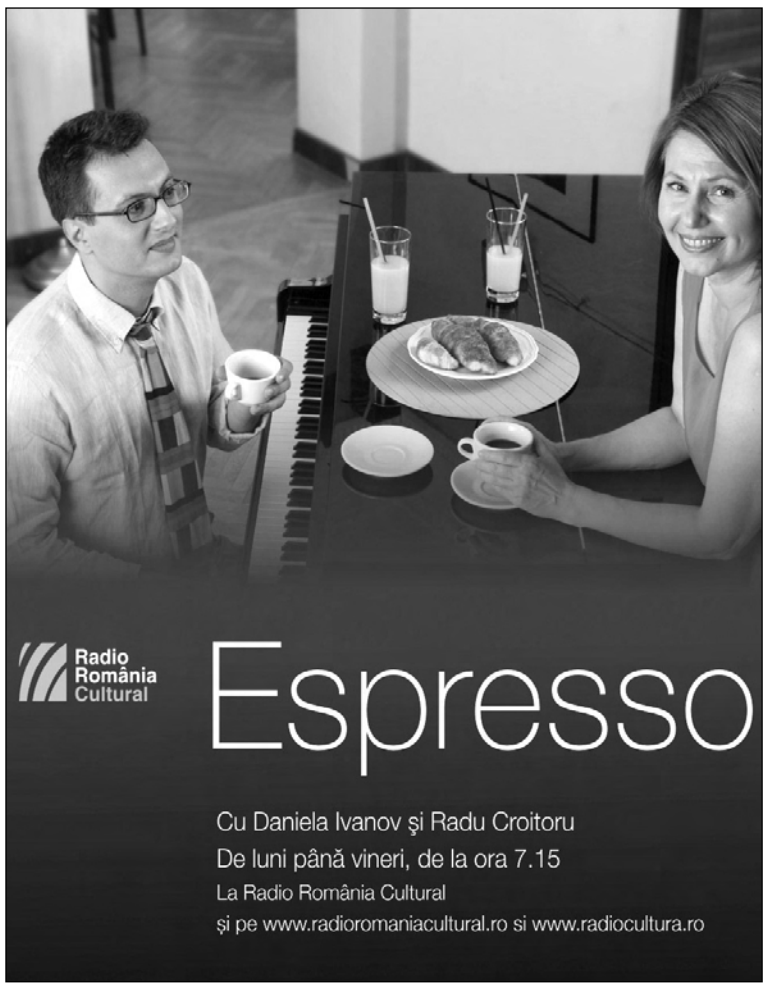

O CARTE PROVOCATOARE

» **Paul Cernat: *„Imaginea evreului în cultura română* este o carte de etno-imagologie, o carte provocatoare care atacă un subiect foarte dificil, delicat şi o face cu fermitate, dar şi cu echilibru".**

LANSARE: SERIA DE AUTOR „ANDREI OIŞTEANU

Lucian Boia, Paul Cernat şi Andrei Oişteanu despre funcţia terapeutică a enciclopedismului

Sîmbătă, 2 iunie, Editura Polirom a lansat, în cadrul Tîrgului de Carte Bookfest, seria de autor „Andrei Oişteanu": *Grădina de dincolo. Zoosophia. Comentarii mitologice* şi *Imaginea evreului în cultura română*. La eveniment au participat, alături de autor, Lucian Boia, Paul Cernat şi Adrian Şerban. „Suplimentul de cultură" vă oferă, integral, prezentările rostite cu ocazia acestui eveniment.

Paul Cernat: „Un enciclopedist profesionist"

***Imaginea evreului în cultura română* este piesa cea mai cunoscută şi care s-a impus cel mai autoritar şi pe plan intern, şi pe plan internaţional.** Cred că este și cea mai tradusă carte a lui Andrei Oișteanu. În ceea ce privește *Grădina de dincolo. Zoosophia: Comentarii mitologice*, avem de-a face cu un aperitiv foarte interesant din mai multe puncte de vedere. Sigur, e și un dicționar mitologic, așa cum s-a spus, dar cred că e mai mult decît atît. Cel puțin prima secțiune, comentariile mitologice la basmul lui Creangă, *Povestea lui Harap Alb*, am convingerea că deschid o pistă de interpretare foarte fertilă.

Nu aș stabili neapărat o legătură între aceste comentarii mitologice și cartea extravagantă, dar provocatoare a lui Vasile Lovinescu despre un Creangă inițiat, ezoteric ș.a.m.d., deși există o anumită deschidere în acest sens. Avem în cartea lui Oișteanu un Creangă mitologic, un Creangă care poate fi discutat la modul cel mai serios, pe relația dintre basm și mit, ceea ce reprezintă o deschidere interpretativă deosebit de importantă. Cu atît mai mult cu cît ea a fost formulată într-un context mai special. Cartea a apărut în 1980, dar adună o serie de comentarii care au fost cunoscute anterior. Dacă nu mă înșel, Andrei Oișteanu a ținut și un serial radiofonic de comentarii mitologice despre animale fabuloase. Partea a doua a acestei cărți este dedicată lor (aspidei, vasiliscului, inorogului ș.a.m.d), animale mitologice care populează, de altfel, și *Cantafabulele* formației Phoenix.

O vocaţie a sintezei cum rar întîlnim în cultura română actuală

Domnul Andrei Oișteanu a fost și este, presupun, în continuare un iubitor al rockului și a fost, la sfîrșitul anilor '60 și la începutul anilor '70, un apropiat al *underground*-ului hippie, ca și Ioan Petru Culianu, într-o anumită măsură, și alți viitori pe atunci specialiști ai folclorului, ai *mythos*-ului, ai istoriei religiilor. Asta în ceea ce privește cartea de debut pe care o numeam mai devreme un fel de aperitiv la festinul pe care seria aceasta de autor îl oferă cititorilor. Regalul îl reprezintă însă *Imaginea evreului în cultura română*, o piesă de referință a culturii române, aș îndrăzni să spun, situată într-o descendență prestigioasă (Lazăr Șăineanu etc.), savanți eruditi pe care Andrei Oișteanu îi continuă, trecînd cu siguranță și prin Mircea Eliade și Ioan Petru Culianu. Ceea ce propune autorul aici este un lucru extrem de greu de rezumat, dar aș încerca totuși să creionez cîteva direcții ale acestei cercetări care se citește, cum se spune poate ușor clișeistic, precum un roman. [...] Andrei Oișteanu este un enciclopedist profesionist, animat de o vocație a sintezei cum rar întîlnim în cultura română actuală.

Imaginea evreului în cultura română este o carte de etno-imagologie, o carte provocatoare care atacă un subiect foarte dificil, delicat și o face cu fermitate, dar și cu echilibru. Este o arheologie în mentalul antisemit autohton, și nu numai autohton, aș spune central-european. Este o cercetare care evoluează în toate direcțiile. Cartea pe care o aveți în față este la a treia ediție. A crescut cumva organic de la o ediție la alta și așa se întîmplă și cu alte cărți ale domnului Andrei Oișteanu. Așa se întîmplă, de pildă, cu o altă sinteză esențială pe care a publicat-o mai recent, cea despre *Narcotice în cultura română*. Domnia sa este tipul de cercetător care este animat de un demon al perfecționismului și al completitudinii. De la o ediție la alta simte nevoia să adauge ceea ce credea că lipsește: informații, elemente de bibliografie care au apărut ulterior și care s-au dovedit a fi utile pentru tema în speță. *Imaginea evreului* este o carte extrem de pasionantă și de convingătoare, o carte care deconstruiește și care privește cu un calm de naturalist un inventar *horror* de stereotipii, în special negative (sînt și pozitive), cu privire la evrei în cultura română. Este și o arheologie a antisemitismului autohton. Este o carte de care cultura română a avut și are mare nevoie, pentru că este și un exercițiu terapeutic.

Andrei Oișteanu este și un terapeut în felul domniei sale. O bună parte a cărților pe care le-a publicat au și o funcție terapeutică, iar această carte despre imaginea evreului și cartea despre narcotice își propun să vindece o serie de hai să le spunem maladii – deși nu-mi place să medicalizez vocabularul – ale culturii române, ale tradiției autohtone. Ceea ce îmi place foarte mult la Andrei Oișteanu, dincolo de erudiția și de bogăția referințelor pe care le strînge ca o furnică și cu o răbdare de păianjen, este farmecul cu care reușește să agrege această bogăție de informații în niște narațiuni istorice cuceritoare și în același timp calmul tactic, echilibrul, măsura cu care se apleacă asupra unor chestiuni care altminteri inflamează. Avem aici și foarte multe elemente legate de imaginea evreului în cultura română, dar și de antisemitismul european. Este un *must*, o carte care ocupă efectiv un teritoriu pe care îl ia în posesie, în proprietate, îl colonizează, practic este domeniul lui Andrei Oișteanu. Nimeni nu cred că se va apropia de această zonă, în viitorul previzibil, cu călcătura grea, cu masivitatea, cu voința de a epuiza problema cu care a făcut-o Andrei Oișteanu. Este un umanist complex, pe care eu îl admir și mă bucur că are parte de o colecție de autor. Salut demararea ei și îi urez domnului Oișteanu să adauge cît mai multe piese la această serie.

» **„O carte în chip urgent necesară. Nimeni nu era mai potrivit să o scrie decît Andrei Oişteanu, cu răbdarea, precizia, echilibrul şi umorul cu care ne-a obişnuit de multă vreme. Cititorul va petrece cîteva ceasuri de lectură pasionantă şi, dacă e om întreg, va cădea pe gînduri..." (Andrei Pleşu)**

Lucian Boia: „Această carte despre imaginea evreului şi cartea despre narcotice îşi propun să vindece o serie de... hai să le spunem maladii – deşi nu-mi place să medicalizez vocabularul – ale culturii române, ale tradiţiei autohtone“.

Lucian Boia: „Nu avem cea mai mică idee cum să reprezentăm România, iar pînă la urmă o reprezentăm printr-o frunză verde“

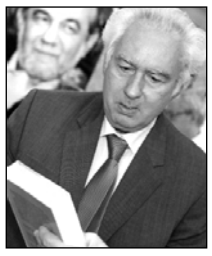

Domnul Oișteanu prezintă o îmbinare de trăsături, o îmbinare de calități care este foarte rară. Sînt istorici erudiți care de multe ori își cam plictisesc cititorii. Erudiția înecă totul. Sînt autori capabili de sinteze, dar sinteze care nu întotdeauna se bazează pe o cercetare foarte meticuloasă. Sînt autori originali, dar care poate că nu își manifestă originalitatea în sensul unei cercetări aprofundate sau al unor sinteze care să meargă pînă la capăt. Ei bine, domnul Oișteanu are toate aceste calități, le are fericit îmbinate și echilibrate.

Este un cercetător de o erudiție impresionantă. Este, în același timp, capabil să construiască sinteze solide, pornind de la cercetarea aceasta erudită. Este un autor original. El tratează subiecte originale și mereu altele. Are o mare capacitate de a inventa subiectele, fiindcă și asta este o problemă, să inventăm subiecte noi sau abordări noi ale subiectelor vechi. Și este un autor care scrie foarte bine.

Imaginea evreului în cultura română este o carte erudită, originală, o carte de sinteză în același timp, și care se citește cu foarte mare plăcere. Este o lectură pasionantă. Încă o dată, cred că în cultura românească de astăzi îi numărăm pe degete pe autorii capabili de a îmbina toate aceste trăsături. În rest, este o carte – și acesta este un lucru care merită spus – a cărei primă ediție a apărut acum vreo zece ani și care a devenit foarte repede o lucrare clasică a culturii românești. Deci este o lucrare inconturnabilă, o lucrare aș spune definitivă. Mă feresc totuși de termen pentru că nimic nu este definitiv în tratarea unui subiect, fiecare generație vine cu noile sale informații și mai ales cu noile sale abordări, dar în stadiul actual al cercetărilor, al mișcării ideilor în cultura noastră, cred că putem spune pentru moment, dacă mă pot exprima așa, că este o carte care dă acest sentiment, de lucrare definitivă.

Cum e poporul român?

Este un mozaic

Fiind vorba despre imaginea evreului, deci problema aceasta a constituirii unor reprezentări, în fond este vorba despre evrei, dar despre evreii mitologizați, despre evreii priviți într-un anume fel sau în diverse feluri. Dar cei care privesc sînt românii, este societatea românească în ansamblu, cu toate componentele ei. Deci, pînă la urmă, este o imagine care vorbește în mai mare măsură despre cel ce privește decît despre cel care este privit. Și, pornind de la imaginea evreului, mă întreb cum stau lucrurile cu românii, cu percepția lor de-a lungul întregii istorii românești, în trecut și în prezent. Cum stau lucrurile cu percepția românilor asupra celorlalți și, în general, cu trăsăturile nu ale evreilor, ci ale românilor. Aici ne lovim, cred eu, de o mare dificultate și de o mare imprecizie, pentru că despre evrei se pot spune foarte ușor anumite lucruri, adevărate sau neadevărate. De multe ori un amestec de adevăruri și neadevăruri, de multe ori complet neadevărate, mitologizate. Este mult mai greu însă să definim imaginea românului. Este o imagine mai nesigură, mai amestecată. Uitați-vă ce greu le este românilor să vorbească despre propria lor personalitate. De vreun secol și jumătate se tot muncesc în jurul acestei probleme: psihologia poporului român. Cum e poporul român? Nu știu. Cum e evreul este ușor să o spun, de fapt evreul mitologizat. Dar despre român mi-e foarte greu să spun, chiar despre un român mitologizat. Cred că este în multe feluri. Este un mozaic. Sînt multe contradicții, multe lucruri care nu se leagă bine, iar asta ține pînă la urmă de istoria românească, de fazele prin care au trecut poporul român și cultura română. Chiar și în ceea ce privește atitudinea românilor față de evrei. Îmi vine în minte acum un exemplu: Andrei Oișteanu vorbește despre steaua lui David în timpul războiului. Au fost sau nu evreii obligați în România să poarte steaua lui David? Răspunsul este că au fost și nu au fost obligați. Asta mi se pare tipic pentru români. Întîlnim foarte multe ocazii de acest gen unde lucrurile nu se leagă, unde avem un aspect, dar avem și contrariul aspectului respectiv. S-a spus despre români, de către autori străini cu prestigiu, că în al Doilea Război Mondial ar fi fost la fel de virulent antisemiți sau ar veni imediat la rînd după Germania nazistă. După cum s-au spus și lucruri foarte diferite, mai în avantajul românilor. S-a vorbit despre mareșalul Antonescu, dacă a ucis sau a salvat evrei. Răspunsul cred că este iarăși tipic pentru condiția aceasta echivocă a culturii românești, a mentalității, a atitudinilor românești. Da, mareșalul Antonescu a salvat evrei și da, mareșalul Antonescu a ucis evrei. Nu știu ce alegem din asta, dar sîntem iarăși în spațiul românesc care este foarte imprecis. A fost în România Holocaust? În România a fost Holocaust. În România nu a fost Holocaust. Ambele aprecieri pot fi susținute și pînă la urmă trebuie să le privim împreună. Am încercat, în ceea ce mă privește, să ofer în felul meu un punct de plecare într-o asemenea interpretare, în contradicție, a culturii, a mentalității românești, în cartea mea, *România, țară de frontieră a Europei*. Spuneam acolo că ceea ce caracterizează spațiul românesc este condiția de frontieră. Deci un spațiu care s-a aflat, timp de multe secole de-a lungul istoriei, la marginea marilor ansambluri de cultură, de civilizație, la marginea asamblurilor geopolitice principale europene. Asta a dat pe de o parte o izolare, iar pe de altă parte o mare deschidere. Deci un spațiu care a avut tendința de a se închide în sine, dar care în același timp a fost foarte deschis spre multiple și adesea contradictorii influențe și modele venite din afară. Aceasta este spațiul românesc: un spațiu închis și un spațiu deschis, poate cel mai închis și cel mai deschis dintre spațiile europene. De aici caracterul contradictoriu și care nu se leagă prea bine al personalității românești. De aici dificultatea și toate căutările din ultima vreme de a găsi un *brand* de țară. Nu avem cea mai mică idee cum să reprezentăm România, iar pînă la urmă o reprezentăm printr-o frunză verde. Este o problemă a culturii românești. O situație curioasă și interesantă. Am ajuns aici pornind de la imaginea evreului în cultura română. Imaginea evreului îi definește pînă la urmă mai mult pe cei care privesc, definește mai bine prejudecățile, mentalitățile, atitudinile, comportamentele celor care se uită la evrei decît caracterizează ceea ce este cu adevărat evreul. Cam acestea sînt cîteva gînduri pe care am încercat să le exprim despre cu totul remarcabila carte clasică a domnului Oișteanu.

SERIA DE AUTOR

Editura Polirom a lansat o nouă serie de autor, dedicată distinsului istoric al religiilor şi antropolog Andrei Oişteanu, serie ce reuneşte volume deja consacrate în spaţiul cultural românesc şi internaţional, dar şi lucrări inedite.

Seria de autor debutează cu bine-cunoscuta lucrare de imagologie *Imaginea evreului în cultura română*, ajunsă la a treia ediţie revăzută, adăugită şi ilustrată. Distins cu Premiul Academiei Române, Marele Premiu al ASPRO, Premiul Asociaţiei Scriitorilor din Bucureşti, Premiul revistei „Sfera politicii“ şi al Fundaţiei *Societatea civilă*, Premiul Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România, Premiul Fundaţiei „Sara & Haim Ianculovici“ (Israel), volumul a apărut deja în traducere în limba engleză (University of Nebraska Press, 2009), germană (Frank & Timme Verlag, 2010) şi maghiară (Kriterion, 2005).

Tot în debutul seriei de autor Editura Polirom pune la dispoziţia cititorilor două studii de istorie a religiilor şi antropologie culturală, apărute iniţial în volum în 1980: *Grădina de dincolo. Zoosophia. Comentarii mitologice*.

Celor două volume li se vor alătura romanul *Cutia cu bătrîni*, dar şi noi ediţii ale volumelor *Ordine şi Haos. Mit şi magie în cultura tradiţională românească* (2004, tradus în engleză şi italiană), *Religie, politică şi mit. Texte despre Mircea Eliade şi Ioan Petru Culianu* (2007), *Narcotice în cultura română. Istorie religie şi literatură* (2010; 2011, în curs de apariţie în limba germană) şi *Mythos & Logos. Studii şi eseuri de antropologie culturală* (1997,1998).

De asemenea, în cadrul seriei de autor va apărea şi un titlu inedit, *Sexualitate şi societate*, volum ce abordează, aşa cum ne-a obişnuit autorul, subiecte-tabu ale culturii române.

Imaginea evreului în cultura română

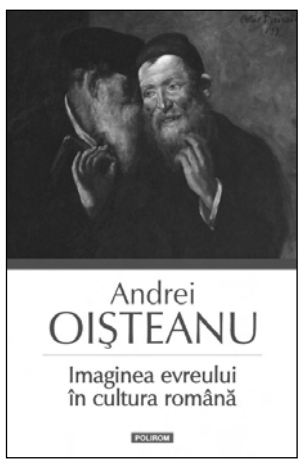

Ediţia a III-a, revăzută, adăugită şi ilustrată

Carte publicată şi în ediţie digitală

Volum distins cu Premiul Academiei Române, Marele Premiu al ASPRO, Premiul Asociaţiei Scriitorilor Bucureşti, Premiul revistei „Sfera politicii“, Premiul Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România, Premiul Fundaţiei „Sara & Haim Ianculovici“ (Israel)

Volumul prezintă originea, evoluţia temporală şi spaţială, supravieţuirea sau dispariţia clişeelor ce compun portretul fizic, profesional, spiritual, magico-mitic şi religios al „evreului imaginar“ în spaţiul cultural românesc. Este de asemenea analizat modul în care antisemitismul popular l-a influenţat pe cel intelectual şi politic, de la jumătatea secolului al XIX-lea pînă astăzi. Abordînd tema din perspectiva şi cu instrumentele antropologiei culturale, autorul reface portretul-robot al evreului imaginar şi evaluează diferenţele dintre acesta şi evreul real.

Grădina de dincolo. Zoosophia. Comentarii mitologice

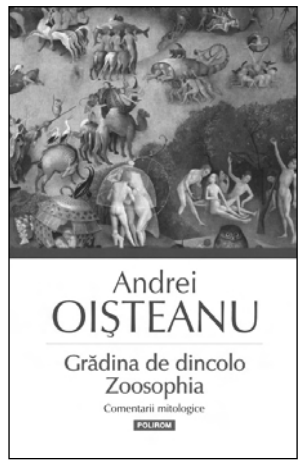

Carte publicată şi în ediţie digitală

Eseul *Grădina de dincolo* propune o interesantă interpretare a basmului *Harap Alb* ca alegorie a iniţierii. Eroul parcurge un drum spiritual, de perfecţionare şi purificare, în care trece prin mai multe trepte de iniţiere – încercările la care e supus –, iar la final atinge starea de iniţiat, reprezentată de încoronarea sa şi căsătoria cu fata lui Roş Împărat.

Înzestrat cu puteri magice în mituri, religii sau superstiţii, animalul apare într-o varietate de ipostaze: părinte mitic, zeu sau mesager al zeilor, spirit al vegetaţiei etc. Deopotrivă eseu şi mic dicţionar, *Zoosophia* analizează tendinţa omului de a asocia unor animale concepte morale, filosofice şi religioase, fie prin imaginarea unor fiinţe fantastice, fie prin exacerbarea calităţilor unor animale reale, ridicate la rang de simbol.

„Este ospitalitate pe termen lung, pe decenii, pe secole. Ea implică legi, instituţii şi mentalităţi. Este deci cu totul altceva, iar modul în care românii au combustii diferite în această privinţă este simptomatic.“

Andrei Oişteanu: „Sînt împotriva întocmirii unor ierarhii la antisemitism aşa cum facem la atletism“

Este destul de intimidant pentru un autor să-i apară un fel de „opere complete“ *ante-mortem*. Mulțumesc Editurii Polirom. L-am văzut mai devreme și pe domnul Silviu Lupescu căruia îi mulțumesc nu numai pentru că a deschis această serie de autor, dar și pentru modul profesionist cu care abordează editarea ei. Este, de asemenea, onorant să ai printre cei care îți prezintă cărțile intelectuali precum domnii Lucian Boia și Paul Cernat, cărora le mulțumesc foarte mult.

La începutul anilor ’90, cînd am început să gîndesc proiectul privind *Imaginea evreului în cultura română*, domeniul imagologiei era puțin cunoscut. Chiar termenul „imagologie“ nu se găsea în nici un dicționar, nici măcar în cele de specialitate. Nici astăzi nu stăm prea bine în acest sens. Era o pată albă, care însă, în ultimul deceniu, a început să prindă ceva culoare. Nu întîmplător este vorba mai ales de lucrări de doctorat publicate, ceea ce arată că tinerii masteranzi și doctoranzi sînt mai în sincronie cu ceea ce se întîmplă în mediile universitare și academice din lumea largă. Au apărut cărți despre imaginea Rusiei și a rușilor în cultura română, despre imaginea Statelor Unite în cultura transilvăneană, despre imaginea romilor sau cea a românilor în ochii germanilor, despre imaginea în general a „străinului“ în arta plastică românească etc. Mai ales Universitatea din Cluj (cu profesorii Sorin Mitu, Mircea Muthu, Ruxandra Cesereanu), dar și Universitățile din Iași și București sînt conectate la acest domeniu, astfel încît avem deocamdată cam o jumătate de raft de asemenea cărți. Spuneam că nici astăzi termenul „imagologie“ nu a intrat în limbajul curent. Nu întîmplător am insistat ca subtitlul cărții mele să fie „Studiu de imagologie în context est-central european“, pentru a participa și eu la impunerea acestui termen.

Cînd masteranzii mă întreabă ce este imagologia (pe care o predau la Universitatea din București), le răspund că nu știu să o definesc, dar o recunosc cînd o întîlnesc. De fapt, e o disciplină foarte ușor de definit: este știința care studiază modul în care o comunitate percepe o altă comunitate. Vorbeam despre cărțile de imagologie care s-au scris deja, dar este o anume carte care își așteaptă autorul, și aici îl continui pe domnul Boia. Ar fi vorba despre cartea *Imaginea românului în cultura română*. Este cea mai dificilă lucrare de auto-imagologie, pentru că auto-stereotipurile sînt cele mai interesante și spectaculoase. Este o imagine în oglinzi paralele, care devine infinită, foarte dificil de surprins. Putem detecta o anume relație de *love and hate* pe care o are românul față de el însuși. „Dragostea și ura de sine românească.“

Ospitalitatea este o toleranţă superficială, o toleranţă pe termen scurt

În ultimii ani s-au făcut studii de sociologie și sondaje de opinie cu întrebările „Care este cea mai importantă virtute a românului?“ și, respectiv, „Care este cel mai important viciu al românului?“, cu întrebare deschisă. Întotdeauna pe primul loc, la mare distanță de orice altă virtute, se clasează *ospitalitatea*. În schimb, cel mai important viciu, la mare distanță de celelalte, este *toleranța* („Sîntem prea toleranți și ne subjugă străinii“). Ar părea că este un paradox, o inconsecvență. Nu este. Românul, chiar românul simplu, simte ceva în această diferență între *ospitalitate* și *toleranță*. Nu fac întîmplător această discuție, pentru că ea nu este departe de subiectul cărții *Imaginea evreului în cultura română*. *Ospitalitatea* este o toleranță superficială, o toleranță pe termen scurt, pe cîteva ore, poate pe cîteva zile, care conține un ospăț, un chef, o stare de voie-bună. De fapt termenii *ospitalitate* și *ospăț* au o rădăcină comună: *oaspete* (*hospes*). *Toleranța*, în schimb, este ospitalitate pe termen lung, pe decenii, pe secole. Ea implică legi, instituții și mentalități. Este deci cu totul altceva, iar modul în care românii au combustii diferite în această privință este simptomatic.

Mai este astăzi importantă o carte ca *Imaginea evreului în cultura română*? Pe coperta a patra a volumului domnul Lucian Boia scrie că, citind-o, este un bun exercițiu care „ne invită să ne regîndim istoria, trecutul“. Este perfect adevărat, dar aș adăuga că este și un bun exercițiu de a ne percepe prezentul. Nu întîmplător am avut atît de mult de adăugat la această nouă ediție, pentru că în acești ultimi zece ani, ecuația pe care o analizez a evoluat în diverse direcții, unele neprevăzute. Inclusiv în ceea ce privește punctele pe care le-a subliniat domnul Boia, antisemitismul interbelic, Holocaustul și celelalte. Nu sînt – o spun și în carte – adeptul unor ierarhii la antisemitism. Nu putem acorda locul I, locul al II-lea și locul al III-lea: nemții, austriecii și românii medalia de bronz. Sînt împotriva întocmirii unor ierarhii la antisemitism așa cum facem la atletism. Ecuația este infinit de complexă, indicatorii sînt greu de cuantificat și, ca atare, nu este revelatoare o astfel de ierarhizare. Însă poziția noastră față de un personaj ca Ion Antonescu este revelatoare. Dacă un om omoară cinci oameni din zece nu înseamnă că i-a salvat pe ceilalți cinci. Este un criminal la fel de atroce ca și cel care îi omoară pe toți cei zece oameni. Deci, în această privință, aș avea o poziție polemică față de domnul Boia și aș avea un răspuns ferm. La fel ca în privința existenței Holocaustului. Sînt suficiente cîteva sute de mii de evrei morți pentru a considera un capitol românesc al Holocaustului. Mai este așadar actuală o astfel de carte astăzi? Da, în condițiile în care, nu cu mult timp în urmă (acum vreo două săptămîni), o organizație de protecție a animalelor a declarat următoarele, apropo de locurile de cazare a maidanezilor din București la marginea orașului: „Cîinii nu sînt evrei ca să fie duși la Auschwitz“.

Cu alte cuvinte, nu e plăcut, dar înțelegem că evreii trebuie duși la Auschwitz, dar cîinii nu. Este însă un alt mare și celebru clișeu care, ca o fantomă, bîntuie prin Europa. Este vorba de teoria conspirației, de ideea complotului iudeo-masonic, a „Ocultei“, a „Guvernului mondial“ (formule antisemite cvasi-codificate) care declanșează războaie, schimbă guverne, mărește prețul petrolului și al aurului etc. Un mit lansat pe la 1900 și pe care îl analizează Umberto Eco în ultima sa carte, *Cimitirul din Praga*, roman tradus chiar la Polirom. Ei bine, ultima propoziție din romanul lui Umberto Eco (acuzat pe nedrept de antisemitism pentru această carte, inclusiv în Italia) sună cam așa: protagonistul Simone Simonimi – cel care a forjat cartea *Protocoalele înțelepților Sionului* și a declanșat, la cererea serviciilor secrete rusești, această legendă sinistră – este un personaj real; atît de real încît trăiește și azi printre noi.

» „Andrei Oişteanu şi-a utilizat excelent erudiţia. E o carte foarte valoroasă şi necesară. Nimeni dintre cei interesaţi de istoria antisemitismului est-central-european, de naţionalismul radical şi de populismul etnocentric n-ar trebui să o rateze.“ (Vladimir Tismăneanu, „Times Literary Supplement“)

Cei mai frumoşi ani ai vieţii noastre

Scris pe fundalul crizei economice începute în 2008, cel mai recent roman al lui Paul Auster, *Sunset Park*, reafirmă dezamăgirea tot mai accentuată a scriitorului faţă de America, „o ţară în care oamenii urăsc cărţile“, iar băncile te aruncă în stradă cînd, după ce ţi-ai pierdut jobul, nu le mai poţi plăti ratele.

Florin Irimia

„La început a fost uluit de harabaură şi mizerie, de paragină. Rar a intrat în case lăsate în condiţii bune de foştii proprietari. Cel mai adesea trebuie să fi existat o izbucnire de violenţă şi mînie, o despărţire devastatoare, de un vandalism capricios – de la robinete de bucătărie deschise şi căzi din care apa se revarsă, pînă la pereţi doborîţi cu barosul sau loviţi ori pereţi acoperiţi cu graffiti obscene sau ciuruiţi de gloanţe, ca să nu mai amintim de ţevile de cupru smulse, de covoarele decolorate, de mormanele de căcat lăsate pe podeaua sufrageriei. Acestea sînt exemple extreme, poate, acte impulsive născute din furia celui deposedat, declaraţii dezgustătoare, dar de înţeles, ale disperării, însă chiar dacă nu îl cuprinde întotdeauna repulsia cînd intră într-o casă, nu deschide niciodată o uşă fără un sentiment de groază.“

Martorul tuturor acestor „atrocităţi“ este Miles Heller, un tînăr de 28 de ani a cărui misiune este să debaraseze casele de resturile lăsate de foştii proprietari pentru ca, mai apoi, altcineva să le pregătească pentru următorii. Este un job prost plătit, este un job aflat cu mult sub pregătirea sa, dar de şapte ani încoace, de cînd a plecat de-acasă, din West Village, Manhattan, Miles Heller se află într-un continuu proces de autoflagelare, nu fizică, dar spirituală, pentru ceva de care se consideră vinovat şi pentru care trebuie să plătească. În prezent, locuieşte undeva în Florida, iar jobul lui nu este doar să debaraseze casele, ci să se debaraseze şi pe sine de cît mai multe din lucrurile care definesc traiul uman confortabil: a renunţat la fumat, la băut, nu mai mănîncă la restaurant, nu are televizor, radio sau calculator, i-ar plăcea să renunţe şi la maşină şi la telefonul mobil, dar nu poate din cauza slujbei. Ne-am fi aşteptat, într-un asemenea context, ca Miles să fi renunţat şi la dragoste, dar asta pare să fie excepţia, o excepţie uriaşă totuşi, căci dragostea lui Miles este atît de puternică şi atît de nepotrivită încît în jurul ei se formează adevărate taifunuri de ură şi pasiune, fiecare declanşînd forţe uriaşe, şi din confruntarea cărora nu ştim cine va ieşi victorios. Iubirea se numeşte Pilar Sanchez şi este o americancă de origine cubaneză în vîrstă de numai şaptesprezece ani. A cunoscut-o întîmplător, într-un parc, pe iarbă, citeau acelaşi roman (*Marele Gatsby*) şi cînd au început să facă schimb de impresii, Miles, care nu e deloc un profan în ale literaturii, a fost uimit de inteligenţa cu care a vorbit ea despre carte, ca şi cum n-ar fi fost elevă, ci o persoană mult mai matură, trecută prin viaţă şi prin cărţi, iar asta, laolaltă cu frumuseţea ei extraordinară, l-a făcut să-i cadă cu tronc, uitînd că-i minoră, un detaliu care nu reiese decît din buletin. Şi totuşi, Pilar *e* minoră şi chiar dacă părinţii i-au murit într-un accident de maşină, fata nu e singură pe lume, împreună cu ea mai trăiesc şi cele trei surori mai mari pe care le are, iar Angela, cea mai vîrstnică dintre ele, care, culmea, îşi cîştigă existenţa ca dansatoare exotică, este împotriva relaţiei ei cu Miles pe care ajunge curînd să-l urască şi să-l ameninţe că dacă se mai vede cu Pilar va face plîngere la poliţie. Astfel, cei doi îndrăgostiţi sînt nevoiţi să se despartă pînă cînd fata va împlini optsprezece ani, ceea ce înseamnă şase luni departe unul de celălalt, căci forţat de aceste împrejurări, Miles a luat hotărîrea să revină la New York, dar nu în Manhattan, ci în Brooklyn, răspunzînd astfel invitaţiei unui fost coleg de facultate, Bing Nathan, care trăieşte ilegal, împreună cu alţi doi locatari, într-o casă părăsită din Sunset Park, un cartier din zonă.

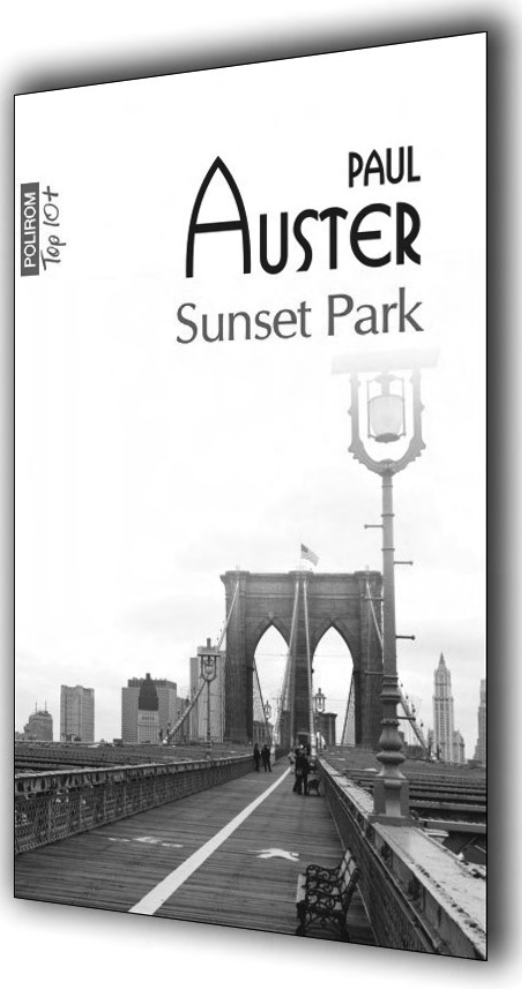

O panoramă a locului, de azi şi de ieri

Se întîmplă ca Bing Nathan să fie singura persoană cu care Miles, după plecarea intempestivă din Manhattan, a păstrat legătura, o ultimă punte între trecut şi prezent pe care nici măcar el, în pofida tuturor pedepselor pe care şi le-a aplicat, n-a fost în stare să o rupă. Numai că ce nu ştie Miles este că Nathan joacă rolul unui agent dublu. Aflat în permanentă legătură atît cu părinţii îndureraţi ai lui Miles, cît şi cu fiul lor rătăcitor, Nathan le-a furnizat acestora informaţii preţioase despre locaţiile multiple ale băiatului lor cînd acesta credea că a reuşit să-şi piardă în sfîrşit urma. Şi bine a făcut, pentru că gestul lui Miles de a pleca fără nici un avertisment (deşi se poate spune că fuseseră cîteva, dar vagi, neconcludente) i-a lăsat consternaţi pe bieţii oameni care cu opt ani înainte mai pierduseră un fiu, de data asta pentru totdeauna, cînd acesta fusese lovit de o maşină. Ce legătură există între acest accident nefericit şi plecarea lui Miles, cine sînt părinţii lui Miles (adevăraţi, dar şi vitregi) şi cum i-au influenţat ei viaţa şi nu în ultimul rînd, care este identitatea celorlalţi doi locatari ai casei din Sunset Park veţi afla citind romanul omonim al prolificului Auster care reuşeşte în mai puţin de trei sute de pagini să construiască nu mai puţin de opt personaje, opt exponenţi ai Americii, de vîrste, genuri şi ocupaţii diferite, dar care, luaţi împreună, formează un fel de panoramă a locului, de azi şi de ieri. Sentimentul cu care rămînem la sfîrşitul romanului e că America a ajuns să trăiască din amintiri, din amintirile legate de filmele şi sporturile şi cărţile ei. Cît timp rămînem, ilegal, în casa amintirilor, a trecutului glorios, sîntem în siguranţă, însă, asemenea personajelor, va veni şi ziua cînd va trebui să ieşim de-aici şi să ne confruntăm cu prezentul, care e anost şi ostil, şi atunci nu vom putea decît spune: cei mai frumoşi ani ai vieţii noastre sînt deja în trecut. Irosiţi.

Paul Auster, *Sunset Park*, traducere de Daniela Rogobete, colecţia „Top10+“, Editura Polirom, 2012

ÎN LIBRĂRIILE PARIZIENE

» **C. Rogozanu: „În toate librăriile din Paris, în luna iunie a acestui an, trona premiata şi cumpărata carte intitulată *Limonov* (a luat Premiul Renaudot), o biografie semnată de ziaristul şi biograful de meserie Emmanuel Carrère“.**

Îţi place Gellu Naum? Atunci vino la Green Hours să-l citim!

Miercuri, 20 iunie, la ora 17.30, la Green Hours, fanii lui Gellu Naum sînt invitaţi să citească din opera marelui poet suprarealist.

Dacă preferaţi un poem anume sau un fragment din proza lui Gellu Naum, Editura Polirom şi Librăria Humanitas din Fundul Curţii vă invită pe scena de la Green Hours, alături de Simona Popescu, Ada Milea şi Bobo Burlăcianu.

Simona Popescu va citi un colaj din poezia lui Gellu Naum, iar Ada Milea şi Bobo Burlăcianu vor interpreta un fragment din *Insula*, adaptarea piesei omonime a poetului propus pentru Premiul Nobel în anul 2000.

Evenimentul are loc cu prilejul apariţiei volumului *Opere II. Proză* de Gellu Naum, în colecţia „Opere“ a Editurii Polirom, la un an după apariţia volumului *Opere I. Poezie*, ediţii îngrijite şi prefaţate de Simona Popescu.

Unul dintre cele mai bine vîndute titluri Polirom la Bookfest 2012, *Opere II. Proză* este disponibil şi sub formă de eBook.

După integrala poetică Gellu Naum, volumul de proză continuă ediţia de referinţă a operei poetului şi prozatorului suprarealist. *Opere II. Proză* – ediţie îngrijită şi prefaţă de Simona Popescu – reuneşte, în ordine cronologică, toate cărţile de proză suprarealistă ale autorului, de la *Medium* şi *Teribilul interzis*, apărute în 1945, pînă la *Zenobia*, romanul publicat pentru prima oară în 1985.

Vor urma în seria de „Opere“ un volum de teatru şi altul cu texte de tinereţe, inclusiv texte scrise în colaborare, dar şi manifeste, corespondenţă etc.

„Gellu Naum e suprarealist în deplina accepţiune a termenului, oferind, prin adeziunea sa totală şi parcă tinerească, una dintre puţinele proze pe care această mişcare bogată în exemplificări picturale şi poetice şi le-a aflat la noi. În afară de dicteul automat – căruia, de altminteri, suprarealiştii nu i-au fost totdeauna credincioşi –, toate refuzurile, împlinirile şi idiosincraziile suprarealismului pot fi regăsite în acest roman sau, dacă preferă autorul, în acest Pohem de iubire care este *Zenobia*.“ (Monica Lovinescu)

Gellu Naum (1915-2001) este unul dintre cei mai importanţi suprarealişti europeni. Poezia sa, proza şi piesele de teatru au fost traduse în engleză (publicate atît în SUA, cît şi în Marea Britanie), franceză, germană, spaniolă, maghiară, sîrbă şi letonă, probînd contribuţia sa la vitalitatea poeziei româneşti celei mai largi audienţe internaţionale. În 2006 a fost publicat primul volum, *Pohesie*, din ediţia de Opere Gellu Naum în limba germană la Editura Urs Engeler (traducători şi îngrijitori de ediţie fiind Oskar Pastior şi Ernest Wichner). Distincţii literare: Premiul Uniunii Scriitorilor din România pentru poezie (1975), Premiul special al Uniunii Scriitorilor din România pentru întreaga activitate literară (1986), Premiul naţional de poezie „Mihai Eminescu“ (1992), Premiul Fundaţiei Culturale Române pentru excelenţă artistică (1995), Premiul european de poezie de la Münster (1999), The American Romanian Academy Arts Award (2000).

De acelaşi autor, la Editura Polirom a apărut *Opere I.* Poezii (2011).

Contra-dizidentul

Despre filmul procesului (plus imaginile cu cadavrele) lui Nicolae şi al Elenei Ceauşescu: „Caseta care prezintă omorîrea şefului statului român este mărturia spectaculoasă şi teribilă a dragostei dintr-un cuplu îmbătrînit, acea dragoste care se exprimă prin strîngeri de mîini şi schimburi de priviri“.

C. Rogozanu

Şocant? Contextul în care apare e şi mai agasant pentru cititorul român sau occidental. Rusul Eduard Limonov scria la cald după vizionarea acelui film din decembrie 1989 care a făcut încojurul lumii și într-un fel lua apărarea cuplului Ceaușescu. Dar de ce e tulburător exact pasajul relatat mai sus? Pentru că e o privire directă și rece asupra unui film care era destinat unei mase de consumatori înfierbîntați.

Pentru că acele gesturi de continuă tatonare reflexă dintr-un cuplu vechi sînt acolo. Limonov nu inventează. Le decupează impasibil și ni le prezintă. Evident, poți să declari direct: „Limonov e nebun, pa!“. Dar mai onest ar fi să aprobi că nebunul a văzut într-un film destinat orbirii colective niște detalii care te lasă mască. Acei bătrînei judecați pentru crime împotriva umanității se bîjbîiau unul pe altul într-un fel care ni s-a depozitat discret și definitiv în creier.

„Un dandy adevărat nu poate veni decît din provincie“

În toate librăriile din Paris, în luna iunie a acestui an, trona premiata și cumpărata carte intitulată *Limonov* (a luat Premiul Renaudot), o biografie semnată de ziaristul și biograful de meserie Emmanuel Carrère. Pe lîngă ea, mustesc cărți de articole, literatură a numitului Limonov. Dar cea mai cumpărată e biografia. E starul rock'n'roll politic estic, nihilistul rus care gîdilă francezul cititor, nebunul din Est, omul care pleca și se întorcea din Rusia în același timp cu Soljenițîn, dar care a făcut tot posibilul să urmeze un scenariu contrar, de antidizident.

Cine e Limonov? Poet, scriitor, om politic, agitator, nebun, poți să-i spui cum vrei. Nu se supără. Omul a plecat dintr-un oraș rus de provincie după ce a tot încercat să fie poetul numărul 1 al Rusiei. N-a reușit decît să prindă un top 10. Și din cauza marelui poet Iosif Brodski, pe care Limonov îl urăște sincer, și el fugit în vest, și care a luat Nobelul și tot caimacul poetic al generației sale. Tot Brodski dă un verdict care se potrivește foarte bine cu Limonov: „Un dandy adevărat nu poate veni decît din provincie“. Limonov (un pseudonim – în rusește e ceva între „limonadă“ și „grenadă“), cu un tată în NKVD, din orașul ucrainean Harkov, ajunge încă din adolescență un soi de poet-raper, scrie Carrère. E fascinat de mafioții fără milă, de băieții care bat, violează și pornesc în zapoi (intraductibil – un fel de băută nebună care se întinde pe zile și care nu se știe niciodată unde duce). Le pune pe toate cît mai sec și direct în poeme.

Își calculează cariera literară. Se cuplează cu o tipă mai în vîrstă ca să aibă acces la un cerc de poeți ceva mai inițiați. Își face loc încet-încet. Cîștigă mult cu felul în care-și fabrică singur haine șic. Scrie și bine. Începe să fie respectat. Ajunge cu greu la Moscova. Își croiește și acolo un drum prin lumea literară, plină de băieți și fete care se iau foarte în serios, vede cum alții i-o iau înainte și suportă greu. Se îndrăgostește de o moscovită superbă și fuge cu ea în New York. Șocul obișnuit: nu e lapte și miere în America. Sărăcie lucie, un job obținut cu greu la ziarul rușilor expați care îi dau toată ziua cu clișee ce-l scot din minți. Deși fugit din Rusia, nu e deloc pe același fir nici cu dizidenții care, i se pare lui, mint și exagerează, și nu înțeleg măreția URSS, nici cu estetizanți „vînduți“ precum Nabokov. Mai tîrziu avea să rezume starea de spirit în *Jurnalul unui ratat*, probabil cea mai bună carte din zecile pe care le-a publicat necontenit: visa la o revoltă totală a rataților de peste tot, din SUA pînă în URSS, săraci, părăsiți de femei, abuzați, marginali, scriitori care nu se vînd. „Iar eu, Eduard Limonov, o să merg în fruntea coloanei, și toți or să mă recunoască și or să mă iubească.“ Între timp își pierde jobul de la ziar, frumoasa soție îl părăsește, ajunge să trăiască din ajutorul social minim.

O scenă care avea să fie nucleul primei sale cărți: se duce la un dealer negru și-i cerșește niște iarbă. Încep să se bată și sfîrșesc într-o romantică partidă de amor. Îl chema Chris, prima și ultima mare iubire homosexuală a lui Limonov. (În restul vieții, a preferat să alerge după femei spectaculoase pe

SEMNALE

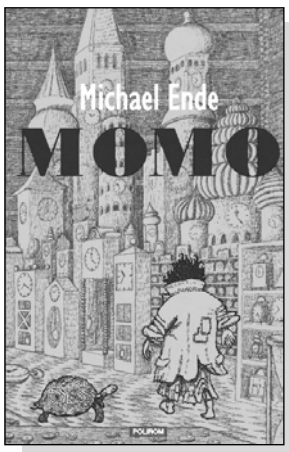

Michael Ende, *Momo*, un basm-roman cu ilustraţiile autorului, traducere de Yvette Davidescu, Editura Polirom, 240 de pagini, 27.95 lei

La marginea unui oraș, printre ruinele unui vechi amfiteatru, își găsește adăpost Momo, o fetiță cu un talent aparte pe care îl folosește pentru a-și ajuta prietenii: în prezența sa, problemele devin mai puțin împovărătoare, conflictele își află rezolvarea, iar imaginația prinde aripi. Dar într-o zi, pe nesimțite, o organizație fantomatică a unor terifianți „domni cenușii“ preia controlul asupra orașului, furîndu-le oamenilor timpul. Doar Momo are puterea să li se opună, iar cu ajutorul maestrului Hora și al ciudatei lui broaște-țestoase Casiopeea călătorește dincolo de hotarele timpului pentru a le descoperi secretele întunecate.

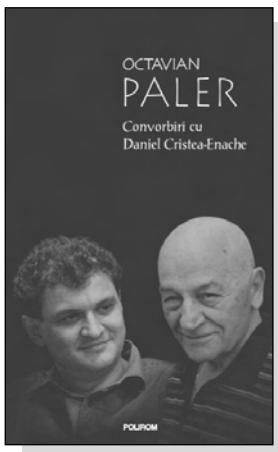

Octavian Paler, *Convorbiri cu Daniel Cristea-Enache*, ediţia a II-a, colecţia „Seria de autor «Octavian Paler»“, Editura Polirom, 336 de pagini, 39.95 lei

Convorbiri cu un bătrîn reacționar ar fi fost, în opinia lui Octavian Paler, titlul potrivit pentru acest volum în care o emisiune de televiziune, o știre dintr-un ziar, o replică dintr-o carte sau foșnetul oțetarilor din curtea casei îi prilejuiesc scriitorului comentarii nostalgice, atunci cînd își rememorează viața de „lup singuratic”, pline de sinceritate, atunci cînd povestește despre cărțile sale, sau de ironie și mîhnire, atunci cînd vorbește despre politica autohtonă.

„În toate cărțile lui Octavian Paler există o voce multiplicată, un ego care se diminuează voit, ca să înregistreze alteritatea. Persoana întîi singular nu este rezervată unui anumit narator; prin ea se exprimă, pe rînd, diferite identități, proiectate și explorate de un scriitor care știe să asculte. Cînd interlocutorul lipsește, Octavian Paler și-l creează, dedublîndu-se și purtînd pasionante dialoguri interioare. Iată de ce ideea unui dialog consistent mi s-a părut a fi în spiritul operei sale. Autorul *Autoportretului într-o oglindă spartă* avea multe de spus, și poate că era timpul s-o facă în mod direct, fără medierea eseului sau haina ficțională a prozei. N-a fost nevoie de pledoarii și «diplomație», de tatonări, reveniri și preparative speciale. Ne-am descoperit, dintr-odată, pe aceeași lungime de undă: un clasic în viață, dar fără aere magisteriale, și un critic tînăr care, înainte de a pune pe hîrtie afirmații și negații rezolute, voia și vrea să cunoască.“ (Daniel Cristea-Enache)

CINE E LIMONOV?

C. Rogozanu: „Poet, scriitor, om politic, agitator, nebun, poţi să-i spui cum vrei. Nu se supără. Omul a plecat dintr-un oraş rus de provincie după ce a tot încercat să fie poetul numărul 1 al Rusiei. N-a reuşit decît să prindă un top 10“.

care reușea să le cucerească, dar care sfîrșeau invariabil în a-l părăsi și mai spectaculos.) La puțin timp reușește să vrăjească o tipă din casa unui miliardar cu origini rusești despre care crede inițial că e chiar fiica moștenitoare a bogăției. Limonov se înșela: era doar menajera. Chiar și așa e tolerat totuși în casa bogătanului, iar apoi e avansat la gradul de paj. Miliardarul rus îi face cunoștință cu tot felul de lume artistică bună, prinde ceva afecțiune față de el – nu știa că între timp cartea lui Limonov creștea în fiecare zi și era plină de fantezii teribile despre raderea de pe fața pămîntului a ălora ca el. Îl întîlnește tot acolo pe celebrul Ferlinghetti care se arată entuziasmat de carte și vrea s-o publice. După ceva timp însă, renunță la idee și-i sugerează lui Limonov să mai bage ceva la finalul cărții ca să semene cumva cu *Taxi Driver*. Limonov e scîrbit. Pleacă la Paris unde are altă promisiune de publicare – îi și apare cartea pe care el o intitulase *Eu, Edicika*, dar pe care editorul francez, un scandalagiu notoriu, o numește simplu: „Le poète russe préfère les grands negres“. O las netradusă pe asta, se referă în orice caz la întîlnirea cu Chris.

Limonov își găsește altă iubită superbă, alcoolică și nimfomană. În rest, irită pe unde apucă rezistența anticomunistă din Vest. Participă la războaie iugoslave alături de Arkan, liderul unei miliții sîrbe, este evident ras din toate agendele prietenilor vestici. Ba chiar apare într-un documentar trăgînd cu mitraliera spre Sarajevo. Nimeni nu-l mai înțelege pe Limonov. El are filosofia lui simplă enunțată violent: îmi place războiul civil, e o ocazie să punem lucrurile la punct (cu aceeași filosofie avea să-și îndemne simpatizanții să-l voteze pentru al doilea mandat tot pe Elțîn, că poate iese tămbălău). Omul e de necontrolat. Ajunge în Transnistria ca să lupte, și citez, în numele societății multietnice exsovietice cu naționaliștii români.

Mai mult decît un nebun din estul îndepărtat

Regăsirea Rusiei, după căderea URSS, îi aduce și multrîvnita popularitate. E în sfîrșit iubit, celebru. Limonov e scîrbit de intelectuali, de dulcegăriile democrate ale lui Kasparov, îl interesează o abordare mai radicală în opoziție. Îi fac rău cu foste mari glorii *under* (așa sînt numiți cei din underground) care acum sînt practic niște milogi care se plîng în numele culturii. Așa ajunge la combinația de naționalism cu bolșevism în Partidul Național Bolșevic (membrii se numeau *nasbol*). După un incident în Lituania în care doi *nasbols* protestează împotriva arestării unui veteran rus acuzat de crime – se baricadează într-un turn, amenință, v-am mai povestit scena care apare într-un roman al lui Zahar Prilepin –, naționalbolșevicii ies în afara legii și poartă eticheta de „teroriști“. Ceva mai tîrziu, Limonov e săltat și acuzat de conspirație teroristă (era cu vreo zece prieteni în Kazahstan, a doua expediție în care căuta prozeliți pentru ideile sale).

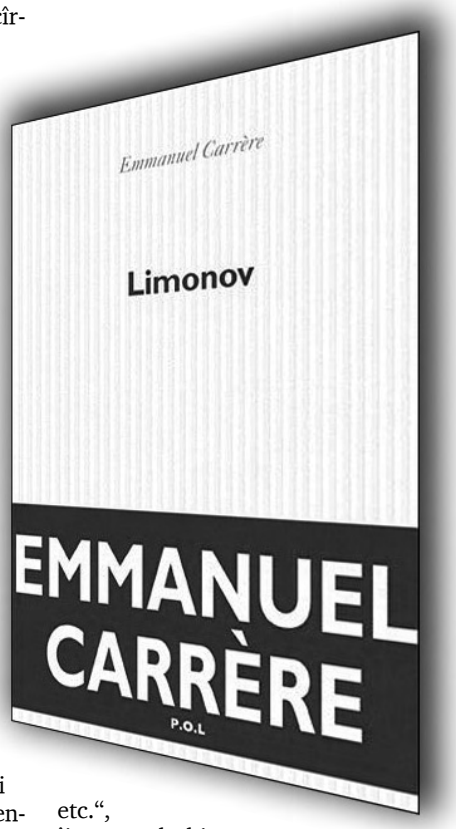

Ajunge într-un „euroGulag“ (numit așa la mișto, pentru că e curat și civilizat, de prezentat activiștilor pentru drepturile omului) numit „Engels“. Face pușcărie la 60 de ani, ca un contradizident ce e, trebuie să i se întîmple totul chiar pe dos. E cazat alături de criminali de drept comun, băieți duri, răi, care îl roagă să le scrie poveștile. Îl poreclesc „Ben Laden“ pentru că e singurul acuzat de „terorism“ din zonă. Pînă la urmă, după aproape trei ani de închisoare, intervine un înalt funcționar din guvernul Putin și îl roagă să recunoască „fapta teroristă“ ca să-i dea drumul. Limonov refuză. Pînă la urmă convine cu avocatul său o altă formulă: să spună că nu a contestat niciodată verdictul judecătorilor. Îi dau drumul. Se întoarce la Moscova. Iubitele sînt din ce în ce mai tinere. Pe una de 16 ani o ajută seara la lecții. Prezența publică e din ce în ce mai glam.

Într-o ultimă întîlnire a lui Carrère cu personajul său, Limonov îl întreabă: „De ce te-ai apucat să scrii o carte despre mine?“. „Pentru că e o viață fabuloasă etc.“, îi răspunde biograful. „O viață de căcat“, răspunde Limonov.

Francezul încearcă să amîne concluzia tocmai ca să nu închidă cu această scurtă etichetă. Limonov a ajuns un megapersonaj, așa cum a vrut dintotdeauna. Prețul plătit nu trebuie să ne intereseze. El e durul care a făcut exerciții fizice toată viața și a încercat să nege suferința, și pe a lui, și pe altora. E omul care scrie în forță și care totuși nu face decît să alimenteze măretul clișeu cu rusul smuls din galeria de nihiliști dostoievskieni. Dar am ținut să vă prezint acest personaj care domină librăriile franțuzești. Pentru că e mai mult decît un nebun din estul îndepărtat. Prezentat cam romanțat, uneori clișeistic, alteori interesant de un biograf cuminte care caută senzație, controversă, nebunie, autentic. Ca noi toți.

Emmanuel Carrère, *Limonov*, P.O.L., Paris, 2011

BIBLIOTECA DIN PETRILA DE ION BARBU

Am aruncat *Suplimentul de cultură* în aer!

***SUPLIMENTUL DE CULTURĂ* SE AUDE LA**

Radio Iași
Acasă în toată Moldova!

în fiecare vineri, de la 20.00
Cu George Onofrei

Intîlnire cu prozatorul Petre Barbu la Librăria Bastilia

Miercuri, 20 iunie, la ora 19.00, la Librăria Bastilia din Bucureşti va avea loc lansarea volumului de proză scurtă *Pînă la capătul liniei* de Petre Barbu, apărut la Editura Cartea Românească. Prezintă: Carmen Muşat. Moderator: Bianca Burţa-Cernat.

***Pînă la capătul liniei* – publicată şi în ediţie digitală – este o carte tulburătoare despre iubire, moarte, suferinţe şi speranţe.** O carte întocmai ca viaţa. Nimic nu există separat, protejat de o graniţă bine definită. Iubirea înfloreşte în preajma morţii şi luminează suferinţa, iar durerile se revarsă în speranţe. O carte în care personajele cred cu tărie că iubirea va învinge moartea şi că speranţele lor pot alina, ca nişte medicamente, suferinţele. Toate se regăsesc în cîteva destine, greu de introdus într-un spaţiu bine delimitat şi imposibil de situat într-o ierarhie. Tocmai de aceea este frumoasă viaţa, pentru că le cuprinde pe toate, de-a valma, într-o dulce şi amară îmbrăţişare! „Petre Barbu este unul dintre cei mai subtili prozatori români contemporani. Impregnate de «freamătul viu al realităţii», povestirile din *Pînă la capătul liniei* te cuceresc prin umanitatea lor profundă, transcrisă adeseori într-o tonalitate ludică. Reflecţia existenţială şi reflecţia artistică se împletesc în acest volum exemplar, în care obsesia fidelităţii faţă de realitate este sistematic subminată de parodie. Ceea ce îl recomandă în mod special pe acest prozator – cehovian prin capacitatea de a construi, în puţine cuvinte, destine întregi – este excepţionala sa putere de a descifra, în aparenta discontinuitate a banalităţii cotidiene, coerenţa dramatică a vieţii şi a morţii.“ (Carmen Muşat)

Petre Barbu (n. 20 iulie 1962) este ziarist la Adevărul Holding. A debutat editorial cu volumul de nuvele *Tricoul portocaliu fără număr de concurs* (Editura Cartea Românească, 1993). A publicat romanele *Dumnezeu binecuvîntează America* (Editura Nemira, 1995), *Ultima tresărire a submarinului legionar* (Editura Nemira, 1998), *Blazare* (Editura Polirom, 2005) şi volumul *Teatru* (Editura Unitext, 2003). În 1997, piesa de teatru *Dumnezeu binecuvîntează America*, adaptarea pentru scenă a romanului cu acelaşi titlu, a cîştigat Premiul I la concursul „Camil Petrescu“, organizat de Ministerul Culturii. În 2003 a obţinut premiul „Cea mai bună piesă românească a anului“ – UNITER (în urma concursului de dramaturgie din anul 2002) pentru *Tatăl nostru care eşti în supermarket*. Alte două piese i-au fost nominalizate la concursul UNITER: *La stînga tatălui* (1998) şi *Duelistul* (2000).

FĂRĂ JENĂ

Dumitru Ungureanu: „Recunosc fără jenă că-mi place noul album semnat Joe Walsh – *Analog Man*, 2012, Fantasy. Blondul cel jucăuş, care dădea sare şi piper concertelor Eagles, mi-a încîntat urechea de cînd i-am auzit primele înregistrări, cu James Gang".

ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

Instituţii rock

Aşa se poate spune că sînt unele nume, consacrate de-a lungul anilor prin albume, concerte, chiar scandaluri. Cîteva dintre ele: Pink Floyd, Rolling Stones, Eric Clapton, Bob Dylan, AC/DC, Rush, U2, Depeche Mode. Fiecare disc nou lansat de „monştrii sacri" e un eveniment. Sau, cum zicea odată dramaturgul Ştefan Caraman (alias romancierul Chaos Moon), „orice s-ar căca ăştia se vinde!". Într-o lume în care totul e de vînzare, criteriul succesului de boxoffice nu coincide obligatoriu cu criteriul calităţii. Dar într-o lume nebună, nebună, nebună, cum era încă de prin anii '60 ai secolului trecut, cine mai are timp să judece estetic şi axiologic? Răspunsul e prea cunoscut, însă îl repet fiindcă mereu se uită: au timp cîţiva lunatici şi extravaganţi, cărora societatea le pune pe frunte eticheta de ciudaţi. Unii nu se sfiesc să se afişeze ştampilaţi aşa. Alţii se prefac oameni normali, trăind însă drame neştiute. Despre care însă e destul să afle maşinăria showbiz, şi gata un scenariu de succes, filmat high-tech şi, de-acum, HD. Ferice de cei care vor gusta poamele acestui, pînă la urmă, non-sens!

Rush este una dintre formaţiile rock despre care a spune că e o instituţie nu înseamnă mai nimic. Fiecare album din ultimele două decenii n-a fost un mare progres, din punct de vedere al inovaţiei muzicale. S-ar zice, cumva, că de la cîştigarea unei reputaţii stabile, nu aveau de ce să-şi ardă creierii. Dar fiecare album a consolidat o direcţie, un mod profesionist de a face rock, fără a pierde simţul umorului, al relativităţii, al trecerii timpului chiar şi pentru îngeri, cum sugerează albumul recent, *Clockwork Angels*, 2012, Anthem/WB/Roadrunner. Nu insist asupra conţinutului, producţiei, mesajului, pe care le puteţi recepta fără probleme, nu au obscurităţi descifrabile prin texte ajutătoare. Mă pot preface exigent: canadienii reiau aceleaşi scheme! Dar n-o să ascund că de ani şi ani ascult Rush fără să mă plictisesc la nici un disc, fără să observ cum vremea curge inevitabil. Şi pentru că de fiecare dată mă simt azvîrlit în afara timpului, sînt incapabil să aflu vreun defect acestui nou şi aşteptat disc!

Dacă Rush are o activitate continuă, meritîndu-şi locul în galeria instituţiilor, alte nume au cîte o zvîcnire de orgoliu şi comit ceea ce industria spectacolului denumeşte *comeback*. Aici îi regăsim chiar zilele astea pe The Beach Boys, cu albumul *That's Why God Made the Radio*, 2012, Capitol/EMI. Băieţii, ajunşi (care mai trăiesc) bătrînei de treabă, se cred încă tineri, frumoşi, lipsiţi de griji, în eternitatea deceniului al şaptelea. Execută aceleaşi melodii elaborate, grandioase (perfect înregistrate, că nici n-ai observa intruziunea ProTools dacă ai fi captat de mesaj) şi inutile unuia ca mine, care nu mă sfiesc să-mi declar incompatibilitatea cu acest fel de rock. Am dedicat un paragraf trupei şi discului pentru că pot să înţeleg valoarea, acolo unde e. Sper că nu e obligatoriu să-mi şi placă.

De plăcut, recunosc fără jenă că-mi place noul album semnat Joe Walsh – *Analog Man*, 2012, Fantasy. Blondul cel jucăuş, care dădea sare şi piper concertelor Eagles, mi-a încîntat urechea de cînd i-am auzit primele înregistrări, cu James Gang. Felul său aparte de-a „rupe" corzile chitarei, cînd tratată cu wah-wah, cînd trecută prin talk-box, vocea inconfundabilă, mimica de clown altruist, toate mi l-au apropiat pe Joe Walsh ca pe-un văr, fost fotbalist, cu care şi seamănă! Albumul cel nou, departe de-a fi lipsit de fineţuri digitale, e impregnat în sunetul de modă veche, numit analog, ce ne-a captivat tinereţile şi ne-a smuls banii de buzunar primiţi de la părinţi. Poate că Joe nu-i o instituţie rock. Dar un rocker pur-sînge este!

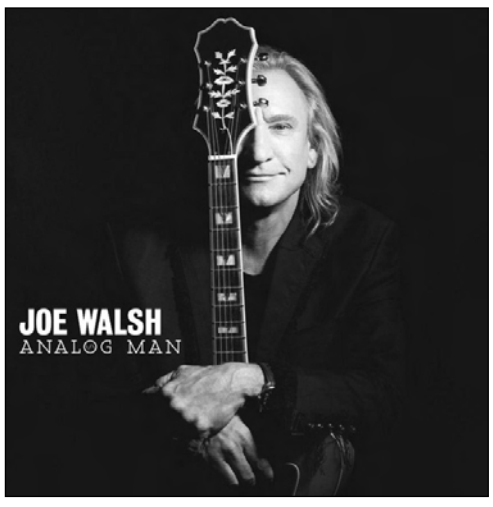

MUZICIENI STRĂINI ÎN ŢĂRILE ROMÂNE:

Leo Slezak sau Cîntecul lui Motley

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înţeleasă, ea trebuie ascultată" (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Praga

Pe urmele vieţii interbelice a pianistei Sofia Cosma şi a profesorului ei vienez, Julius Isserlis, născut la Chişinău, am avut bucuria ca nepotul acestuia din urmă, Steven Isserlis, un cunoscut violoncelist britanic, să-mi ofere extrase inedite din memorii de familie, ce îşi aşteaptă publicarea. Redactate de George Isserlis, fiul lui Julius şi tată al lui Steven, amintirile şi evocările deschid o fereastră spre timpuri trecute ale istoriei şi muzicienilor evrei originari din estul Europei şi sînt scrise cu har şi dăruire pentru generaţiile viitoare ale familiei. George Isserlis împlineşte luna viitoare 95 de ani şi, alături de urările binecuvenite, ar merita el însuşi un panegiric.

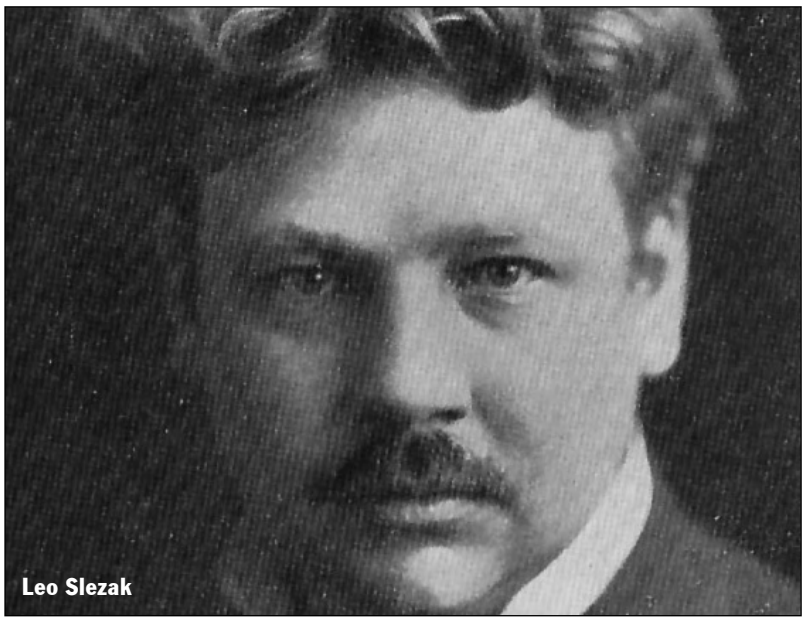
Leo Slezak

Dar amintirile lui George Isserlis m-au trimis la o altă carte de memorii, astăzi uitată, şi pe care m-am grăbit să o caut în anticariatele britanice şi germane. Titlul englez al volumului, apărut în 1938 la Londra, este, probabil, cel mai sugestiv în a reda caracterul, culoarea și, nu pe ultimul loc, umorul autorului său: „*Song of Motley. Being the reminiscences of a Hungry Tenor*" (*Cîntecul lui Motley. În care este vorba despre amintirile unui tenor flămînd*). În paranteză fie spus, Motley, la origine denumire a costumului pestriț al unui arlechin din *commedia dell'arte*, definește prin extensie un... bufon.

Autorul cărții, bufonul și tenorul pe alocuri flămînd, a fost unul din tenorii celebri ai primei jumătăți a veacului al XIX-lea, Leo Slezak. Solist al Operei Imperiale din Viena la început de secol și în relații cordiale cu Gustav Mahler, despre care povestește atît în anii vienezi ai compozitorului-dirijor, cît și în ultima sa perioadă, la New York, cariera pe scenă a lui Slezak, născut în Moravia în 1873, a durat pînă în 1933, anul venirii la putere a lui Hitler. A fost un mare wagnerian, dar a strălucit și în repertoriul de operă francez și italian, ca și în cel de lied. O atestă astăzi, între altele, o recent apărută colecție omagială de CD-uri, în cinci volume, sub egida și remasterizarea *Arhivei pentru Arta Vocală de la Hamburg* (*HAFG*).

Memoriile lui Leo Slezak trec în revistă principalele sale turnee și, în cîteva pagini antologice, și România. Prima lui vizită la București a avut loc în 1914, „timpuri fericite [...] cînd am avut privilegiul să mă bucur de ospitalitatea încîntătoarei și divinei Regine Elisabeta a României".

Pentru vienezi „fericitele timpuri" trecuseră de mult cînd tenorul efectua un al doilea turneu în România, în 1920. Dar, nota Leo Slezak: „Țara părea să fie extrem de prosperă, banii în abundență, iar oamenii ieșiseră în mod vădit extrem de bine din Război. Vitrinele magazinelor erau umplute cu articole de lux de toate felurile, cele mai multe suficient de scumpe pentru a fi prețuite la greutatea lor în aur, iar bunurile extravagante în cel mai înalt grad, exotice, erau cele ce fuseseră produse în Viena mea dragă, lovită acum de sărăcie".

Cazat în București pe Calea Victoriei, la Hotelul Continental, Slezak relata că la 11 noaptea „agitația locului putea fi comparată numai cu aceea din Praterul vienez în plin sezon. Erau băieți de ziare și vînzători ambulanți de toate soiurile strigîndu-și marfa, mașinile claxonau, sirenele fluierau și răsunau dogit, cîinii lătrau, iar gălăgia făcută de orchestra ce cînta în restaurantul în aer liber se amesteca cu aceea a unui taraf de țigani din camera învecinată, combinîndu-se în a crea un adevărat iad...".

Dar „oamenii au fost extrem de amabili și ospitalieri și s-au bucurat pînă și de liedurile germane cele mai comune. Deși a trebuit să cînt în concertele mele pretențiosul repertoriu francez și italian, liedul lui Schubert, *Du bist die Ruh*, a fost acela care a sculat sala în picioare".

„Studenții păreau să aibă o greutate aparte în lumea Bucureștiului. Ei s-au înghesuit în fața ușilor sălii de concert, care era păzită de 50 de soldați, și au încercat să intre gratis. După o luptă înverșunată au reușit să-i dea la o parte pe soldați și atunci cînd a început concertul – trei sferturi de oră după ora anunțată – studenții erau îngrămădiți în toate colțurile sălii și au ovaționat de-a lungul întregii seri."

Celebrul tenor nota în 1920 și că la București exista „o Operă recent deschisă, iar nivelul ridicat al spectacolelor a meritat pe deplin aplauzele din inimă ale audienței. O trăsătură curioasă și interesantă a Operei era faptul că fiecare actor din Teatrul Național era și acționar. Statul a oferit clădirea, iar municipalitatea plătea iluminatul, în plus existînd și o generoasă subvenție. 15 pînă la 20% din rețeta fiecărui concert pe care l-am dat la București au trebuit vărsate Teatrului Național. În consecință, pentru colegii mei care cîntau acolo existau surse considerabile de venit...".

Impresiilor bucureștene aveau să li se adauge altele, la opusul lor, pe parcursul vizitei în orașele de provincie, în ceea ce Leo Slezak avea să numească un „anti-climax". Despre ele și despre umorul spumos al lui *Motley*, poate, într-o viitoare scrisoare despre amintirile unui *tenor flămînd*.

BANI PENTRU *IHO*

» **Iulia Blaga: „*Iho* este primul film românesc pentru care se face ceea ce în engleză se numeşte *crowd founding*, mai pe româneşte «chetă». La acest link: www.indiegogo.com/iho oamenii pot intra şi dona de la 10 dolari în sus“.**

Călătoria aromânilor fîrşeroţi într-un documentar cu sens invers

„Într-un moment destul de tîrziu a început să mă intereseze foarte mult trecutul strămoşilor mei: de unde au venit, cum au ajuns aici şi de ce. Dintr-odată, complet pe neaşteptate, m-am trezit fascinată de o înşiruire de poveşti incredibile care dezvăluiau cu atît mai multe cu cît te duceai mai adînc“, spune Eliza Zdru, care a studiat Filmul la Universitatea Media şi Relaţiile publice la SNSPA şi care este producătoarea filmului *Momentky*, cîştigătorul de anul trecut de la Atelierul Aristoteles.

Iulia Blaga

Pe Eliza am întîlnit-o în avionul de Paris. Eu mergeam la Nisa/Cannes, iar ea se oprea la Paris unde eroii filmului la care lucrează aveau concert. „Aproape paralel, mi-am dat seama că aspectul care mă interesa probabil cel mai mult era muzica polifonică a fîrşeroţilor – una dintre cele trei ramuri principale ale aromânilor – din care a făcut parte dintotdeauna toată familia mea.“ Împreună cu Bogdan Pălici și cu Georgiana Vlahbei – coordonatoarea *Proiectului Avdhela – Biblioteca culturii aromâne* –, Eliza Zdru a luat Dobrogea la pas, documentîndu-se în privința tipurilor de muzică specifică fiecărei zone și descoperindu-i pînă la urmă pe aromânii fîrșeroți din Cogealac. Deja descoperiți de fapt de Grigore Leșe, alături de care concertaseră vreo cinci ani prin țară și peste granițe, aceștia au impresionat-o profund pe Eliza Zdru. „Ne-au primit în casa lor cu o căldură foarte familiară mie și ne-au cîștigat imediat cu bunădispoziția, umorul și, cel mai important, cu muzica lor. Erau șapte pe atunci și cîntau o serie de cîntece zguduitoare care spuneau povești din vremuri apuse, dar care păreau că se întîmplau chiar acolo, sub ochii noștri. Apoi am aflat că sînt ultima generație care mai cînta astfel, neavînd pe nimeni aproape care să fie interesat de preluarea acestor cîntece transmise din generație în generație pe cale orală“, spune cineasta pentru care ideea unui film a venit de la sine.

Mica echipă – completată de directorul de imagine Marius Beșu și de monteurul Alexandru Radu – filmează deja de un an și ceva și avea vreo 60 de ore de material cînd se îndrepta spre Paris în urmă cu trei săptămîni, unde eroii urmau să cînte la Biserica Saint-Suplice și la Limours. *Iho* va fi un roadmovie animat de vitalitatea celor patru eroi care are fiecare în jur de 80 de ani și o sănătate destul de problematică. Cuvîntul „iho“, care înseamnă „melodie“, ar putea să semnifice și armonia în care trăiesc acești oameni. „Un film în care personajele principale sînt patru bătrîni care, în ciuda vîrstei și a sănătății șubrede, călătoresc încoace și-ncolo pentru a susține concerte în care își duc peste avutul lor cel mai de preț cu o bunădispoziție și un umor reconfortant, bucurîndu-se de viață aproape ca la tinerețe – asta ar avea potențial să îi facă pe oameni să asculte“, spune Eliza Zdru, care de la Paris pînă acum se mîndrește cu Premiul „Cel mai bun proiect“ primit în cadrul sesiunii de pitching Dragon Forum din cadrul Festivalului de film de la Cracovia și, de asemenea, cu o bursă primită în cadrul programului de training StoryDoc de la Atena, care le va permite să participe la sesiunea a doua a programului, la Leipzig. În plus, la Cracovia Institute of Documentary Film i-a invitat să participe la următoarele sesiuni ale East European Forum și East Silver Market.

Pentru 10 dolari ţi se multumeşte pe generic

Motivul pentru care un documentar aflat în filmări mai merge la pitching este că nu are suficienți bani. De fapt, *Iho* este primul film românesc pentru care se face ceea ce în engleză se numește „crowd founding“, mai pe românește „chetă“. La acest link: www.indiegogo.com/iho oamenii pot intra și dona de la 10 dolari în sus. Recompensele variază în funcție de suma de bani. Dacă la 10 dolari ți se mulțumește pe generic, la 25 de dolari primești un set de fotografii, la 50 de dolari mai multe melodii polifonice care nu vor intra în film, la 100 de dolari un DVD cu filmul, iar în schimbul unei donații de 10.000 de dolari obții o întîlnire cu personajele filmului chiar la Cogealac. Campania a fost lansată de aproximativ trei săptămîni și va lua sfîrșit în 29 iunie, dar în 13 iunie (data scrierii acestui text) se strînsese o sumă infimă – 275 de dolari din 11.000 de dolari, cît ar fi nevoie pentru terminarea filmului.

„Lucrul care mă mișcă cel mai tare e pierderea memoriei unei culturi foarte bogate care, din păcate, a fost cu timpul redusă la dimensiuni caricaturale“, își motivează regizoarea demersul. „Ce încerc să fac prin acest proiect e să recuperez o mică parte din această memorie, într-un moment în care e pe cale să se piardă definitiv. Un CD cu cîntece sau o carte ar fi importante, dar fără bătaie lungă.“ Pînă una, alta, munca la film a făcut-o pe tînăra cineastă să-și sondeze propria „componentă“ aromână. „Înainte să-i cunosc pe Gherase Mihai, Nicolae și Dumitru Zogu, respectiv pe Vasile Giogi – cărora eu le spun simplu «papu» (bunic) –, nu prea aveam o componentă aromână în sensul real al cuvîntului. Nu vorbeam aromâna, deși o înțelegeam și am început să citesc despre trecutul aromânilor aproape în același timp în care am început lucrul la documentar. Cred că mi-am recuperat «componenta» aromână odată cu cunoașterea celor patru personaje. Apoi am mai învățat cîteva lucruri despre ce e umorul ca modalitate de a te împăca cu viața sau, pur și simplu, de a te bucura de ea. Sau cum să porți elegant cu tine ce e al tău, în locuri străine în care n-ai mai fost niciodată. Am mai acumulat și cîteva sensuri ale noțiunii de simplitate.“ Acțiunea filmului va pleca din satul Cogealac și îi va însoți pe eroi în concerte susținute la Constanța, București, Suceava, Cluj, Iași, Tîrgu Lăpuș și Paris. Stația finală e nordul Greciei, locul de unde strămoșii lor și-au pornit, la rîndul lor, călătoria. Doar unul dintre cei patru eroi a mai ajuns la rădăcini pînă acum.

„NU CREDEM CĂ SCOPUL CAMPANIEI VA FI ATINS“

„Filmul este produs de ViraFilms (companie înființată de mine alături de Matei Budeș) în colaborare cu Proiectul Avdhela, Biblioteca Culturii Aromâne. Nu dispunem momentan de sprijinul unei instituţii sau a unui grant, marea majoritate a fondurilor folosite pentru realizarea filmărilor au fost strînse prin donaţii venite din partea unei persoane fizice de origine aromână. Bugetul total îl estimăm la 80.000 de euro şi am mai avea nevoie de 60.000 (explicaţia acestor cifre stă în faptul că pînă în acest moment persoanele implicate în proiect au muncit voluntar).

Ideea de a face o campanie de *crowd founding* pe site-ul Indiegogo îmi aparţine şi a venit în momentul în care era necesară găsirea unei variante de suplinire a bugetului proiectului. Ne-am inspirat din iniţiativa similară a unui regizor belgian, cu care colaborăm în cadrul altui proiect. Din păcate, deşi mai sînt două săptămîni pînă la finalul perioadei în care publicul poate contribui, nu credem că scopul campaniei va fi atins, suma colectată pînă în acest moment fiind destul de mică. Avantajul iniţierii campaniei a constat în ocazia de a populariza acest proiect în rîndul publicului larg. Mai departe, ne punem speranţe în participarea la următoarele sesiuni ale programului StoryDoc, dar şi la East European Forum şi East Silver Market, organizate de Institute of Documentary Film. “ – **Bogdan Pălici, producător**

VOI N-AŢI ÎNTREBAT
fără zahăr VĂ RĂSPUNDE
BOBO

Incidentul

15.06.2012, 20.12
Curtea casei lui Ionel Vrăjitoru

— Uăi Gigi, îl vezi?

— Nu. Mai 'nainte era-n spate, pe cărarea dinspre livadă.

— Gigi, te duci pe după casă. Eu o iau pe lîngă fîntînă şi îl prindem la grajd, dac-o mai fi acolo.

— Crezi c-o fugit peste gard?

— Posibil, lual-ar-dracu'. Da' nu ştiu cînd, că doar am fi auzit.

— Uite-l!

— Nu striga... că-l sperii! Şşş... Unde l-ai văzut?

— O intrat în grădina de căpşuni.

— Mai încet, uăi Gigi, că-l scăpăm!

— Nu cred că ne-aude, bre. N-are urechi.

— N-are pe dracu'. Nu le vedem noi. Crezi tu că dacă n-ar avea urechi ar putea cînta aşa frumos?

13.06.2012, 17.23
În direct la ProTV

— Continuăm ştirile. Un incident neobişnuit a avut loc într-o comună din judeţul Iaşi. De cîteva zile localnicii sînt terorizaţi de ceea ce pare a fi un cyborg. Amănunte ne oferă corespondentul nostru. Irina?

— Da, într-adevăr, de patru zile mai exact, sătenii susţin că un robot îşi face veacul la ei în comună. Are aspect metalic, cu inserţii de crom şi resturi de haine rupte. Aparent nu este periculos, dar intră în casele oamenilor, unde caută femei în vîrstă pe care le îmbrăţişează. Nu s-a raportat nici un caz de violenţă sexuală sau de orice fel.

— O intrat pisti mini în casî. Eu m-am spăriet, vă daţi sama, cî-s fimei bătrînî, da' el mi-o pupat mîna şi s-o pus la televizor, cî era dischis pi Etno. O stat aşa pi scaun ş-o ascultat muzicî.

— S-a semnalat existenţa unui organism de tip robot la noi în comună şi s-a procedat la prinderea lui.

11.06.2012, 10.56
Biroul primarului din Boldeşti

— Ce-am făcut, Mitică? Ah...

— N-aţi făcut nimica, dom' primar, staţi liniştit, că-l prindem noi. Lumea s-o bucurat, v-o votat, aţi ieşit primar, concertul o decurs bine. Acuma, am avut un incident minor, ca să zic aşa, da' se rezolvă.

— Nu trebuia să accept să vină să cînte robotul. Trebuia să vină Fuego în persoană. Cît costa, atîta dădeam, da' măcar mai stăteam cu el de vorbă după, beam ceva. M-o făcut aia la telefon, ca pe mine. De la Fuego Corp. Din vorbe m-o făcut. Că... clone cibernetice. Vine să cînte clona lu Fuego. Clonele curului. Na! Că amu s-o dereglat clona, nu s-o mai întors 'napoi la ei după ce-o terminat de cîntat şi umblă prin sat, de nebun, după iubire de mamă!

08.06.2012, 01.22
Pădurea de lîngă Boldeşti

— Bzzzzt! Toată lumea dansează cu mine. Bzzzzt! Împodobeşte mamă bradul. Bzzzzt!...

08.06.2012, 20.38
Scena concertului electoral, islazul comunei Boldeşti. Concert Fueco

— Uăi, asta-i ultima piesă! Eu vreu autograf de la Fuego, că dacă nu-mi dă îi crăp capu'!

— Uăi Valică, şăzi ghinişor, uăi, cî aista nu-i Fuego, care cîntă. Aista-i un robot care samănă cu el.

— Nu mă-nteresază. Dacă pleacă fără sî facî măcar o pozî cu mini, îi crăp capu'! Uiti c-o terminat. Na, ş-acuma sî ridicî în aer!... Uăi, Fuego, stai uăi, oleacă! Tu-ţi naţia ta, nu vrei să dai autograf? Ia de-aici o bucatî di bordurî! Jap! Ha! Ai văzut? În cap l-am nimerit!

— Uăi Valică! Ce-i făcut? Uite cum se-nvîrte-n aer şî-i iese fum din cap. Se îndreaptă spre marginea pădurii! Cred că l-ai stricat! Hai să fugim, să nu ni vadă careva.

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom şi „Ziarul de Iaşi“. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iaşi“. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iaşi“.

Adresă: Iaşi, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 4, CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214111, fax: 0232/ 214111

Senior editor: Lucian Dan Teodorovici
Redactor-şef: George Onofrei
Redactor-şef adjunct: Anca Baraboi
Secretar general de redacţie: Florin Iorga
Rubrici permanente: Adriana Babeți, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumaru, Dragoș Cojocaru, Radu Pavel Gheo, Veronica D. Niculescu, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu.
Carte: Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu, Codrin Liviu Cuțitaru, Daniel Cristea-Enache, Florin Irimia, Bogdan Romaniuc.
Muzică: Victor Eskenasy, Dumitru Ungureanu.
Film: Iulia Blaga. **Teatru:** Oltița Cîntec.
Caricatură: Lucian Amarii (Jup).
Grafică: Ion Barbu.
TV: Alex Savitescu.
Actualitate: R. Chiruță, Veronica D. Niculescu, Elena Vlădăreanu.
Publicitate: tel. 0232/ 252294
Distribuţie: Mihai Sărbu, tel. 0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112
Abonamente: tel. 0232/214100
Tarife de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni
Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conţinutul articolului îi aparţine autorului » Manuscrisele primite la redacţie nu se înapoiază

DIFERENŢE MARI

Iulia Blaga: „*Între Albă ca Zăpada şi Războinicul Vînător* şi *Oglindă, oglinjoară* diferenţele sînt atît de mari încît ai putea spune că au fost create în perioade de timp diferite“.

ENŢICLOPEDIA ENCARTA
Luiza VASILIU

Revoltător

Miercuri, 13 iunie 2012, guvernul Ponta a modificat printr-o ordonanţă de urgenţă legea Institutului Cultural Român. Astfel, ICR-ul va trece în subordinea Senatului, preşedintele ICR urmînd să fie numit de Biroul permanent al Senatului (din care momentan fac parte Dan Voiculescu, Vasile Blaga, Radu Berceanu ş.a.). După ani de zile în care ICR-ul ajunsese să fie o instituţie suficient de puternică încît să fie aleasă în fruntea EUNIC, reţeaua institutelor culturale din Uniunea Europeană, după ce prezenţa culturală a României în străinătate devenise în sfîrşit una substanţială, după ce activitatea ICR-urilor din New York etc. era constant apreciată de actorii majori ai scenei culturale din oraşele respective, după ce scăpaserăm de şezători, cuscri şi lăutari, după ce se scria despre noi în presa străină în termeni pe care nici nu i-am fi visat acum douăzeci de ani (vă imaginaţi cum se poate ca un colocviu marca ICRNY să fie recomandat în paginile „The New Yorker“?), după ce, în sfîrşit, aveam o instituţie-model care funcţiona bine, care ar fi trebuit doar susţinută în continuare şi încurajată să se dezvolte, vine un guvern şi dă o ordonanţă de urgenţă prin care o termină o dată pentru totdeauna cu istoriile astea de succes. În cuvintele lui Mircea Diaconu, ministrul Culturii: „Pînă acum ICR avea o politică indepe... nu ştiu... treaba lui... în fine... nu dădea socoteală nimănui. Am avut discuţii foarte ample cu Andrei Marga şi concluzia a fost că şi ICR trebuie să cînte în acelaşi cor“. Trebuie să recunoaşteţi că declaraţii de tipul ăsta sînt absolut odioase şi e revoltător că dl. Diaconu şi dl. Marga nu-şi dau seama de enormitatea propriei iresponsabilităţi. Nu poţi spune public că-ţi doreşti limitarea independenţei unei instituţii care se ocupă de cultură. Pur şi simplu nu poţi. La noi însă, lucrurile astea se spun cu o încîntare de sine ca o ciumă. După ani în care am văzut cu ochii mei cît de bine merg lucrurile, e o tragedie să aflu că următorul director al ICR va fi ales de nişte senatori a căror competenţă în chestiuni culturale (şi politice) e nulă. Şi îmi măsor foarte bine cuvintele cînd spun „tragedie“. Încă mai sper că Ponta are capul pe umeri măcar pe jumătate încît să priceapă că e absolut necesar să retragă ordonanţa de urgenţă. Mai speră cineva cu mine?

ISSN 1584-8272

Alba neagra cu basmul fraţilor Grimm

FILM
Iulia BLAGA

Ar fi nedrept să spui că o nenorocire nu vine niciodată singură pentru că, pe cît e *Albă ca Zăpada şi Războinicul Vînător/ Snow White and the Huntsman* de plicticos, pe atît e *Oglindă, oglinjoară/Mirror, Mirror* de zglobiu.

Ieşind pe piaţă la scurtă distanţă unul de celălalt – primul în 1 iunie în SUA, celălalt în 30 martie –, cele două filme reinterpretează basmul Fraţilor Grimm în moduri diferite, urmînd două curente distincte ale fantasy-ului modern, deşi nu poţi să nu te întrebi de unde atîta interes subit pentru Albă ca Zăpada. Explicația cea mai la îndemînă și cea mai probabilă stă în lipsa acută de subiecte de la Hollywood.

Cum fantasy-ul e un gen care vinde, producătorii încearcă să speculeze tot ce poate aduce public în săli, fie și mizînd pe subiecte clasice pe care să le adapteze vremurilor. Dar între filmele lui Rupert Sanders și Tarsem Singh diferențele sînt atît de mari încît ai putea spune că au fost create în perioade de timp diferite.

Albul e gri, chiar şi cu înălbitor

Albă ca Zăpada și Războinicul Vînător, semnat de debutantul Rupert Sanders, e la fel de plat ca protagonista lui, Kristen Stewart. Sub comanda regizorului britanic, *Albă ca Zăpada* leapădă orice asemănare cu basmul fraților Grimm și devine un fel de *Ioana d'Arc* mixată cu *Al cincilea element* și împănată, pardon de expresie, cu elemente mesianico-feministe. Prezența lui Stewart nu te face să te gîndești că ea ar fi „the one“, cum exclamă pătruns unul dintre pitici, esența feminină supremă care vindecă și care e în armonie cu elementele naturii, dar scenariul semnat de Evan Daugherty, John Lee Hancock și Hossein Amini are destule găuri încît să nu te consumi prea mult. Împrumutînd din seria care a impus-o pe Stewart, *Twilight*, din fantasy-uri clasice ca *Poveste fără sfîrșit/Never-ending Story*, dar și din clasicul videoclip al Madonnei, *Frozen*, realizat de Chris Cunningham, partea vizuală e flamboaiantă ca un videoclip, dar nu face decît să scoată în evidență sărăcia poveștii. În chip de mașteră, Charlize Theron dă neplăcuta impresie că se află pe o scenă shakespeariană pentru amatori, dar faptul că joacă cu volumul la maxim nu o face memorabilă în sensul bun. Una peste alta, filmul e lung, întunecat, banal, subdezvoltat și lipsit de emoție.

Mai aproape de basm şi, paradoxal, mai imaginativ

Din altă paradigmă e *Oglindă, oglinjoară/Mirror, Mirror,* care urmează mult mai fidel basmul pornind de la poveste și pînă la elementele de scenografie și la alegerea interpretei. Tarsem Singh a dorit o *Albă ca Zăpada* imemorială, iar tușa de comedie romantică e mult preferabilă seriozității găunoase din filmul desființat mai sus. Lilly Collins (fiica lui Phil Collins) are ingenuitatea și datele fizice care să o apropie de ceea ce ne imaginam din basm (trecînd prin desenul animat de la Disney), iar costumele regretatei Eiko Ishioka (decedată în ianuarie 2012) plus scenografia de basm filmată în nuanțe calde de directorul de imagine Brendan Galvin te reține într-un univers paralel unde, deși serioase, lucrurile nu devin niciodată capitale – nici măcar pizma reginei Gertrude, căreia Julia Roberts îi dă destule nuanțe cît să nu ne-o facă antipatică. Filmul lui Tarsem Singh are umor, imaginație în detalii, e colorat și isteț, deși dramaturgic se cam dezumflă și el de la un moment dat. Are și o mult mai accentuată tușă nostalgică, aducîndu-ți aminte și de comediile americane vechi în care zăpada din studio îi încuraja pe eroi să se fîțîie la bustul gol de colo-colo. *Oglindă, oglinjoară* e un film agreabil destinat, de fapt, unei categorii mult mai largi de vîrstă decît *Albă ca Zăpada și Războinicul Vînător*.

În mod discret, deși puțin dezvoltat, ambele filme exploatează și filonul care infuza, de pildă, reinterpretarea dată de Julie Delpy legendei contesei Bathory în *Contesa însîngerată/The Countess* (2009) – angoasa impusă nu doar de canoanele de frumusețe, dar și de angajatorii de azi care fac din tinerețe un avantaj. Deși trendul începe să spună că „40 is the new 20“, mirajul tinereții eterne nu e ceva care să dispară odată cu moda. Cum „40 is basically 50“, așa cum spunea soțul din filmul Mirandei July, *The Future* (2011), se pare că lucrurile se mișcă totuși greu.

***Albă ca Zăpada și Războinicul Vînător/Snow White and the Huntsman*, de Rupert Sanders. Cu: Kristen Stewart, Charlize Theron, Chris Hemsworth**

***Oglindă, oglinjoară/Mirror, Mirror*, de Tarsem Singh. Cu: Lily Collins, Julia Roberts, Armie Hammer, Nathan Lane**